

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
İNGİLİZCE MÜTERCİM-TERCÜMANLIK ANABİLİM DALI
ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİNE
YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Caner ÇETİNER

Enstitü Anabilim Dalı: Çeviribilim

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY

HAZİRAN-2015

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

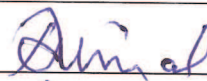
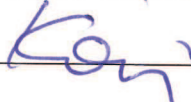
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
İNGİLİZCE MÜTERCİM-TERCÜMANLIK ANABİLİM DALI
ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİNE
YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Caner ÇETİNER

Enstitü Anabilim Dalı: Çeviribilim

“Bu tez ~~25/04/2015~~ tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Doç. Dr. Hüseyin ERSOY	Başarılı	
Prof Dr.Arif ÜNAL Alman Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı	Başarılı	
Yrd. Doç. Dr. Şaban KÖKTÜRK Çeviribilim Bölüm Başkan Yardımcısı	Başarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Caner ÇETİNER

25.06.2015

ÖNSÖZ

“Çeviri Bölümü öğrencilerinin Çeviri Teknolojilerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” adıyla hazırlanan bu çalışma iki temele dayanmaktadır. İlk olarak öğrenci tutumları ön-test ve son-test yöntemiyle incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın diğer temelini ise Çeviri Teknolojileri üst başlığı altında ele alınan Bilgisayar Destekli Çeviri Araçları hakkında örnek uygulamalarla birlikte ayrıntılı bilgi verilmesi oluşturmaktadır. Bu anlamda çalışma teorik ve uygulamaya dönük bilgileri bir arada içermektedir.

Artan iş hacimlerinin karşılanabilmesi ve maliyetlerden tasarruf edilmesi amacıyla profesyonel çeviri alanı kendini ilgilendiren teknolojik gelişmeleri yakından takip eder hale gelmiştir. Bir anlamda Bilgisayar Destekli Çeviri araçları çevirmenin olmazsa olmazı hale gelmiştir. Ortaya çıkan bu tablo; çeviri eğitimi veren kuruluşları da bu alanda bilgi sahibi olmaya, çeşitli isimler altında çeviri teknolojileri dersi sunmaya teşvik etmiştir. Bununla birlikte yurtdışında birçok üniversitede bu dersler standart bir zemine oturtulmuş olmasına rağmen ülkemizde henüz ortak bir görüş benimsenememiştir. Öz olarak bu çalışmada, öğrenci tutumları üzerinden çeviri bölümü müfredatlarına çeviri teknolojileri dersinin konulmasına yönelik ihtiyaca değinilmiştir.

Bu tezin yazılmasında öncelikle çalışmamı üstlenip çalışma konumu belirlememde ve çalışmamı okuyarak gerekli düzeltmeleri yapmamda destek olan danışman hocam Doç. Dr. Hüseyin ERSOY’a, akademide çalışmamın yolunu açan ve fikirleriyle her daim yolumu aydınlatan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Kâmil KURTUL’a, sunduğu önerilerle çalışmamın yön bulmasını sağlayan ve daima yardımcı olan kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Nejla GEZMİŞ CEYHAN’a, üzerimde emeği olan bütün hocalarıma ve çalışmam süresince desteğini hiç esirgemeyen, her daim yanımda olan sevgili eşime ve aileme teşekkür ederim.

Caner ÇETİNER

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	iv
ÖZET.....	v
SUMMARY.....	vi
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: TARİHTEN GÜNÜMÜZE ÇEVİRİ ARAÇLARI.....	6
1.1. Çeviri Araçlarının Tarihine Genel Bir Bakış.....	6
1.2. Çeviri Teknolojilerine İlişkin Temel Kavramlar.....	9
1.3. Makine Çevirisi.....	11
1.4. Bilgisayar Destekli Çeviri.....	15
1.4.1. Çeviri Bellekleri.....	18
1.4.2. Metin Eşleştirme (Hizalama) Araçları.....	25
1.4.3. Terminoloji Yönetimi Araçları.....	29
BÖLÜM 2: BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÇEVİRİ ARAÇLARININ EĞİTİMİ.....	33
2.1. BDÇ Araçlarının Akademik Çeviri Eğitiminde Kullanımı.....	33
2.2. Sağladıkları Avantajlar ve Ortaya Çıkan Sorunlar Temelinde BDÇ Araçları.....	37
BÖLÜM 3: YÖNTEM.....	39
3.1. Çalışmanın Yöntemi ve Veri Toplama Araçları.....	39
3.2. Çalışmanın Araştırma Soruları.....	43
3.3. Çalışmanın Evreni ve Örneklem Grubu Hakkında Bilgi.....	43
3.3.1 Çalışma Örneklem Grubunun Cinsiyet Dağılımı.....	43

3.4.	Pilot Uygulama.....	43
3.4.1.	Pilot Uygulama Verilerinin Değerlendirilmesi.....	44
3.5.	Çalışma Verilerinin Değerlendirilmesi.....	47
BÖLÜM 4: BULGULAR.....		50
4.1.	Ön-test ve Son-test Verilerinin Değerlendirilme Yöntemi.....	50
4.2.	Ön-test ve Son-test Puanlarının Karşılaştırılması.....	51
4.3.	Karşılaştırılan Verilerin Yorumlanması	55
4.4.	Çalışmanın Araştırma Sorularının Sonuçları.....	55
4.4.1.	Çalışmanın 1. Araştırma Sorusu.....	56
4.4.2.	Çalışmanın 2. Araştırma Sorusu.....	57
4.4.3.	Çalışmanın 3. Araştırma Sorusu.....	60
4.4.4.	Çalışmanın 4. Araştırma Sorusu.....	63
SONUÇ.....		68
KAYNAKÇA.....		72
EKLER.....		75
ÖZGEÇMİŞ.....		79

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Çeviri Belleği Sistemlerinde Yaygın Olarak Karşılaşılan Eşleşme Türleri.....	20
Tablo 2 : Anketteki Tutum Sorularının Konu Başlıklarına Göre Sınıflandırılması.....	42
Tablo 3 : Örneklem Grubunun Cinsiyet Dağılımı	44
Tablo 4 : Pilot Uygulama Güvenirlik Katsayısı.....	47
Tablo 5 : Pilot Uygulama Madde Analizi.....	48
Tablo 6 : Tutumların Puan Değerleri.....	50
Tablo 7 : Ön-test Puanlarının Toplanması.....	52
Tablo 8 : Son-test Puanlarının Toplanması.....	53
Tablo 9 : Ön-Test ve Son-Test Değerlerinin Ortalaması.....	55
Tablo 10 : Ön-test ve Son-test Değerlerinin Karşılaştırılması.....	56
Tablo 11 : 2. Araştırma Sorusuna İlişkin Ön-test ve Son-test Verileri....	60
Tablo 12 : 3. Araştırma Sorusuna İlişkin Ön-test ve Son-test Verileri....	63
Tablo 13 : 4. Araştırma Sorusuna İlişkin Ön-test ve Son-test Verileri....	67

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 : Çevirinin Gerçekleşirene Göre Sınıflandırılması.....	9
Şekil 2 : İnsan Destekli Makine Çevirisi Modeli.....	11
Şekil 3 : Makine Çevirisi Modeli.....	14
Şekil 4 : Uygulamalı Çeviri Çalışmaları Şeması.....	16
Şekil 5 : Çeviri Süreci (Holmes, 1988).....	17
Şekil 6 : Elektronik Çeviri Araçları ve Çeviri Süreci	18
Şekil 7 : Çeviri Belleklerinin Sunduğu Eşleşme Türlerinin Rakamlarla İfadesi.....	24
Şekil 8 : BDÇ Araçları İle Makine Çevirisinin Bütünleşmesi.....	25
Şekil 9 : BDÇ Aracı İçerisinde Makine Çevirisinin Kullanımına İzin Verilmesi.....	26
Şekil 10 : BDÇ Aracı İçerisinde Makine Çevirisinin.....	27
Şekil 11 : BDÇ Aracı İçerisinde Metin Eşleştirme.....	29
Şekil 12 : Şekil 1.12: Eşleştirilmiş(Hizalanmış) Metinler	30
Şekil 13 : BDÇ Araçları İçerisinde Entegre Terminoloji Veri Tabanı.....	32
Şekil 14 : BDÇ Araçlarına Dışarıdan Terim Yükleme.....	33

Tezin Başlığı: Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı Öğrencilerinin Çeviri Teknolojilerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	
Tezin Yazarı: Caner ÇETİNER	Danışman: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY
Kabul Tarihi: 25.06.2015	Sayfa Sayısı: vi (ön kısım) + 74 (tez) + 5(ek)
Anabilimdalı: Çeviribilim	
<p>Bu çalışmanın odak noktası, çeviri bölümü öğrencilerinin çeviri teknolojilerine yönelik tutumlarının, ders öncesi (ön-test) ve ders sonrası (son-test) değerlendirme yöntemiyle incelenmesidir. Bu amaçla örneklem grubu olarak Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim dalında okuyan ve çalışmanın yapılacağı dönemde Bilgisayar Destekli Çeviri(BDÇ) dersini alan öğrenciler seçilmiştir. Ders öncesinde ve ders sonrasında yapılan tutum sorularından oluşan Anket yoluyla öğrencilerin BDÇ araçlarına yönelik tutumlarında herhangi anlamlı bir değişiklik olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.</p> <p>Ders-öncesi ve ders-sonrası yapılan anketlerin karşılaştırılmasından elde edilen veriler, çalışmanın araştırma soruları bağlamında ele alınmıştır. Karşılaştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin ders aldıktan sonraki tutumları önceki tutumlarına göre daha olumludur. Bu sonuç ilgili araştırma sorusu bağlamında yorumlanmıştır.</p> <p>Bu çalışma için hazırlanan tutum soruları anketi, genişletilerek farklı üniversitelerdeki çeviri bölümlerinde uygulanabilir ve çalışmadan elde edilen sonuçlara dayanarak BDÇ derslerinin çeviri bölümü müfredatlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmesine yönelik çaba güçlendirilebilir.</p>	
Anahtar Kelimeler: Bilgisayar Destekli Çeviri, çeviri belleği, metin hizalama, çeviri öğrencilerinin tutumları	

Title of the Thesis: Analysing the Attitudes of the Students' Towards Translation Technologies in the English Division of Translation and Interpreting at Kırıkkale University

Author: Caner ÇETİNER

Supervisor: Assoc. Prof. Hüseyin ERSOY

Date: 25.06.2015

Nu. of page: vi (pre-text) +74 (main body) +5(App.)

Department: Translation Studies

The main focus of this study is to analyse the translation students' attitudes towards translation technology by means of pre-test and post-test evaluation method. For this purpose, students studying in the English Division of Translation and Interpreting at Kırıkkale University, and registered in Computer Aided Translation (CAT) class were selected as the sample group. With the help of an attitude questionnaire performed before the lecture (pre-test) and after the lecture (post-test), it was tried to determine whether any significant change in the attitudes of students towards CAT tools happened.

The data derived from the comparison of pre-test and post-test results were examined within the scope of the research questions of this study. According to the results, the students' attitudes after the lecture were more positive than before the lecture. This result was interpreted within the context of the relevant research questions.

The attitude questionnaire prepared for this study can be improved and implemented in translation departments of different universities and the efforts to make the CAT tools lecture an indispensable part of syllabus of translation departments can be consolidated based on the results of the study.

Keywords: Computer Aided Translation, translation memory, alignment, attitudes of translation students, terminology management

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Çeviri süreci ve çevirmenlik mesleği son yıllarda hızla artan biçimde teknolojik gelişmelere maruz kalmaktadır. Bunu ortaya çıkaran nedenlerin başında her alanda artan iş hacmi gelmektedir. Bu şekilde günden güne artan iş hacmi ile bazı meslekler artık ömrünü tamamlamış bazı meslekler ise teknolojik gelişmelerle eşgüdüm içerisinde gelişmeye, profesyonelleşmeye yönelmiştir (Ersoy ve Balkul, 2012: 295). Bu döngüyü daha ayrıntılı incelemek gerekirse bilgi toplumuna geçiş ve beraberinde gelen bilgi tabanlı ekonomi modelleri, devletlerarası siyasi ve ekonomik işbirliği anlaşmaları, dijital kameralar, akıllı telefonlar gibi yeni elektronik ürünlerin piyasaya sürülmesi ve bunların farklı ülke pazarlarında yer bulması, e-ticaret uygulamalarında görülen artış ve bunların hepsinin bir gereksinimi olarak ortaya çıkan ve gün geçtikçe artan yerelleştirme faaliyetleri çeviriye yönelik iş hacminin artmasını da beraberinde getirmiştir. Çeviri işi ise artık sadece edebi eserlerden değil dünyaca yaygın elektronik aletlerin kullanım kılavuzları, çok uluslu firmaların internet sayfaları, birden fazla ülkeden katılımcıları olan projelerin dokümanları gibi bir dizi farklı kaynaktan beslenir hale gelmiştir. Bu profesyonelleşme çabaları çeviri mesleğinin tanımlanmasında, akademik çeviri eğitiminde ve çevirmenlerin mesleki yeterliliklerinde, memnuniyet düzeylerinde etkisini göstermiştir.

Çevirmen artık salt metin okuyucusu ve aktarıcısı olmaktan çıkmakta kimi zaman proje yöneticisi kimi zaman ise editör rolünü üstlenmektedir. Bu bağlamda kapsam geniş tutulduğunda çeviri teknolojileri özelde ise çeviri bellekleri, eşleştirme araçları, terminoloji veri tabanları, kalite kontrol sistemleri, ses tanıma yazılımları, optik karakter tanıma araçları vs. gibi bir dizi yeni gelişen teknoloji çevirmenlerin işlerini bir taraftan kolaylaştırırken diğer taraftan onlar için yeni gereksinimleri ortaya çıkarmaktadır. Fakat bu gereksinimler belliyken bunları karşılayacak nitelikli çevirmen sayısı yetersizdir. Yukarıda nedenleriyle birlikte verilen artan iş hacmi taleplerini mevcut çevirmen arzı karşılayamamaktadır (Bowker, 2014: 89).

Sorunun gelecekteki çözümüne yönelik atılacak ilk adım çeviri alanında yer bulan bu yeni teknolojiler konusunda çevirmenlerin, çevirmen adaylarının ve çeviri eğitimi veren kişilerin eğitilmesidir. Buna karşın geleceğin çevirmenlerinin eğitimlerinde çeviri teknolojileri konusu ya çok az bir yer tutmakta ya da hiç yer almamaktadır. Bu dersler çoğunlukla ihmal edilmektedir. Bu çalışmada bir yandan çeviri mesleğindeki teknolojik gelişmelere değinilirken diğer yandan bu gereksinimleri karşılayacak çeviri adaylarının eğitim programlarında çeviri teknolojileri dersinin önemi vurgulanmıştır.

Literatürde çeviri teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin sahadaki çevirmenler üzerine etkileri konusunda yapılan bir dizi çalışma bulunmaktadır. Bu türdeki deneysel çalışmalar araştırma rahatlığının sağlanması açısından betimleyici ve yarı deneysel olarak ikiye ayrılmaktadır (Garcia, 2009: 27). Birinci gruptaki araştırmalar içerisine çeviri belleği sistemlerinin çevirmenler tarafından benimsenmesi, kullanım sıklığı gibi konular dâhil edilirken ikinci gruba ise bilgisayar destekli çeviri araçlarının (özellikle çeviri belleklerinin) çevirmenlerin bilişsel süreçleri üzerine etkisi, çeviri programlarının metni sekmelere ayırma şekli gibi konular dâhil edilmiştir.

Bu çalışmalardan öne çıkanları belirtmek gerekirse Lagudaki (2006) tarafından gerçekleştirilen “Çeviri Belleği Anketi” ile çeviri süreci esnasında çevirmenlerin çalışma alışkanlıklarının belirlenmesi yoluyla profesyonel çevirmenlerin ihtiyaçları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu anketle Lagudaki (2006) çeviri belleği kullanım sıklığı, mevcut çeviri belleklerine yönelik kullanıcı memnuniyeti gibi konuları araştırmıştır. Benzer şekilde Dillon ve Fraser (2006) profesyonel çevirmenlerin çeviri belleği sistemlerini benimsemelerine dair algılarını araştırmıştır.

Bu çalışmalara paralel olarak aynı zamanda çeviri eğitimi veren kişilerin teknolojik gelişmelere karşı algılarını, tutumlarını ele alan bir dizi araştırma da gerçekleştirilmiştir (Kelly, 2008: 110). Bu çalışmalar profesyonel çevirmenlerde ve çeviri eğitimi veren kişilerde çeviri teknolojilerine yönelik farkındalığın artmasını sağlamıştır.

Yukarıda belirtilenler Türkiye bağlamında değerlendirildiğinde son zamanlarda imzalanmış uluslararası iş ortaklığı anlaşmaları, küresel çapta faaliyet gösteren firmaların ülkemizde açtığı şubeler veya küresel pazarlama ağına sahip teknoloji firmalarının ürünlerini ülkemizde pazarlaması gibi etkenler çeviriye yönelik iş hacmini artırmıştır.

Bu noktada çevirmen ihtiyacında artış görülmüş ve buna cevaben Türkiye'nin farklı illerinde, farklı üniversitelerde çeviri bölümleri kurulmuştur (Şahin, M. 2013:173) Yine ihtiyaç karşısında bu bölümlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Bu bölümlerin müfredatları incelendiğinde çeviri teknolojileri, bilgisayar destekli çeviri, bilgisayarlı çeviri, çevirmenler için teknoloji vs. gibi farklı adlar altında toplanmış bir dizi ders olduğu görülmektedir (Şahin, M. 2013:178). Fakat bu derslerin okutulması sürecinde yazılım satın almada kaynak yetersizliği, dersi verecek öğretim elemanının bulunamaması, dersin kaçınıcı sınıfta okutulması gerektiği, öğrencilerin derse karşı tutumları gibi etkenler sebebiyle dersler standart bir zemine oturtulamamıştır. Bu çalışmada bu etkenlerden biri olan öğrenci tutumları incelenecektir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışma Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim- Tercümanlık Anabilim Dalı öğrencilerinin Bilgisayar Destekli Çeviri (BDÇ) araçlarına yönelik tutumlarındaki değişimi belirlemeyi hedeflemektedir. Yaklaşık dört aylık bir dönem boyunca örneklem gurubuna BDÇ dersi anlatılacaktır ve ders sonrasında bu araçlara yönelik tutumlarında herhangi bir değişim olup olmadığı incelenecektir. Çalışmayla birlikte örneklem gurubunun tutumlarında tespit edilen değişimler BDÇ araçlarının çeviri eğitimi veren programların müfredatlarında daha fazla yer bulması, BDÇ araçlarına yönelik ilginin artırılması, bu araçlarının çeviri eğitiminde kullanımının standart bir zemine oturtulması bağlamında değerlendirilecektir.

Ayrıca bu çalışma kapsamında Bilgisayar Destekli Çeviri araçlarının çalışma prensibi ve bu araçlardan sık kullanılanların genel özellikleri kısaca anlatılmıştır. Böylelikle bu araçlara dair eksik bilgilerin telafi edilmesi ve araçların çalışma şeklinin sadeleştirilerek anlatılması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Önemi

Teknolojinin ilerleyişine yetişemediğimiz günümüz dünyasında çeviri alanındaki teknolojik gelişmelerle alan uzmanlarına, öğrencilere, öğretmenlere bir dizi yenilik gelmektedir ve bu yeniliklerin sonunun gelmeyeceği açıktır. Şartlar böyleyken alandaki çevirmen adaylarının, öğrencilerin ve öğretmenlerin bu gelişmeleri yakından takip etmesi ve bunları işlerinde uygulamasının onlara dikkate değer biçimde fayda sağlayacağı yadsınamaz bir gerçektir. Bu gerçeklik her ne kadar yurt dışında gerek akademik çevrelerde gerekse uygulamada yer bulsa da Türkiye’de henüz istenilen değerini bulamamıştır. Çalışma bu kapsamda değerlendirildiğinde Türkçe literatürde yeteri kadar yer bulmamış Bilgisayar Destekli Çeviri konusuna ışık tutmaktadır. Çalışmayla birlikte hem alandaki kısıtlı kaynak sayısına ekleme yapılacak hem de genelde yabancı dilde yazılan kaynakları okuyamayan araştırmacılara referans noktası sağlanacaktır. Buna ilaveten çalışma hem Bilgisayar Destekli Çeviri Konusunu sadeleştirmekte hem de bu konunun uygulamadaki örneklerini göstermektedir. Böylece konunun hem akademik hem de uygulama boyutuna değinilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın konusunu da oluşturan asıl önemi ise çeviride yaşanan teknolojik gelişmelere öğrenciler açısından bakılmasını sağlamasıdır; öğrencilerin bu gelişmelere yönelik tutumlarını, endişelerini ele alan az sayıdaki çalışmadan biri olmasıdır.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma temel olarak Çeviri Teknolojileri üst başlığı kapsamında ele alınabilecek Bilgisayar Destekli Çeviri Araçlarını ve Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı öğrencilerinin bu araçlara yönelik tutumlarını kapsamaktadır. Çalışmada ilk olarak Çevirmenin Atölyesi veya Çevirmenin İşyeri olarak adlandırılan Bilgisayar Destekli Çeviri Araçlarının tanımına, kısa tarihine, kullanım alanlarına, örneklerine vs. değinilecektir. Çalışmanın kuramsal zeminini oluşturan bu bölümde tanımlayıcı nitel bilgilere başvurulmuştur.

Çalışmanın başlığını ve konusunu da oluşturan diğer temel öge ise öğrencilerin Çevirmenin Atölyesi veya Çevirmenin İşyeri olarak da adlandırılan Bilgisayar Destekli Çeviri Araçlarına yönelik tutumlarının belirlenmesidir. Bu bağlamda tutumların belirlenmesine ilişkin soruların hazırlanmasında, bu sorulardan maddeler oluşturulmasında,

oluşturulan maddelerin Anket haline getirilmesinde ve söz konusu Anketin uygulanması esasında ve bu uygulamadan elde edilen verilerin analiz edilmesi sürecinde nicel verilere başvurulmuştur. Çalışmanın yöntemine dair ayrıntılı bilgi Bölüm 3'te verilmiştir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışma kapsamında öğrencilere Bilgisayar Destekli Çeviri dersi verilmeden önce ve verildikten sonra (ön-test ve son-test) BDÇ araçlarına yönelik tutumlarında anlamlı değişiklik olup olmadığı ölçülmek istendiğinden ve bu ölçümün farklı üniversitelerde aynı anda uygulanması öğretim metodu, kullanılan BDÇ yazılımındaki farklılıklar vs. gibi bir dizi etkene göre değişiklik gösterebileceğinden bu çalışma Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı 2. ve 3. Sınıf öğrencileriyle sınırlıdır. Ayrıca çalışmada tutumları ölçülmek istenen kişiler profesyonel çevirmenlerden ziyade çeviri öğrencileri olduğu için ve öğrencilerin kendilerine internet üzerinden (e-mail yoluyla) sunulan soruları cevaplamadaki isteksizlikleri dikkate alındığından çalışmanın veri toplama aracı olan Anket tekniği yüz yüze uygulama ile sınırlıdır.

BÖLÜM 1: TARİHTEN GÜNÜMÜZE ÇEVİRİ ARAÇLARI

1.1 Çeviri Araçlarının Tarihine Genel Bir Bakış

Çeviri yaparken daha önce yapılan çevirilerden yararlanılması fikri çevirinin kendi tarihi kadar eski olabilir. Fakat bu işin elektronik hale aktarılması bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde ancak 20.yüzyılın ikinci yarısında mümkün olabilmıştır. (Walpen, N. 2011). Bu bağlamda değerlendirildiğinde çevirinin otomatik hale getirilmesine yönelik çalışmaların izleri yüzyıl başına kadar takip edilebilir.

Tarih akarken bu çalışmalar arka planda varlığını sürdürmüş olmakla birlikte yapılan bu çalışmaların çoğu sistematiklikten uzakta kalmıştır. Arka planda yürütülen bu çalışmaların incelenmesi amacıyla ortaya konan dikkate değer ilk önemli çalışma 1966 yılında ABD hükümeti tarafından bilgisayarlı dilbilim ve makine çevirisi konusundaki çalışmaları değerlendirmek için yayınlanan Otomatik Dil İşleme Danışma Komitesi'nin hazırladığı (ALPAC) ¹raporu olmuştur. Rapor o ana kadar ortaya konan yazılımların, sistemlerin hiçbirinin insan çevirisi kadar verimli olmadığını belirtmiştir. Rapor öncesinde Makine Çevirisi üzerine ağırlık verilmesinin gerekçeleri arasında çeviriye ayrılan maliyetler konusu, büyük bir yer edinmekteydi. Fakat raporla birlikte makine çevirisinin insan çevirisine oranla neredeyse iki kat daha pahalı olduğu belirtilmiştir. Rapor Tam Otomatik Yüksek Kalitede Makine Çevirisinin yakın gelecekte mümkün olmadığını gözler önüne sermiştir. Böylece Makine Çevirisinin hemen veya yakın gelecekte etkin kullanımına dair umutların henüz var olmadığı belirtilmiştir.

Raporun yayınlanması ilk başlarda otomatik çevirinin o anki durumu konusunda hayal kırıklığına neden olsa da mevcut durumun tespiti açısından büyük öneme sahip olmuştur. Aynı zamanda rapor Bilgisayarlı Dilbilim çalışmalarında artışı ve bilgisayarların çeviri sürecinde destek olarak kullanılmasını teşvik etmiştir. Bu raporla birlikte doğrudan makine çevirisi hayali uzun süre sessizliğe bürünmüştür. Fakat yukarıda bahsedile-

---

¹ http://www.nap.edu/openbook.php?record_id=9547

ni tekrar etmek gerekirse bu raporla birlikte eksen Makine Çevirisinden Makine Destekli Çeviriye kaymıştır. Yani bir anlamda Makine Çevirisindeki çalışmalarını durduran rapor Makine destekli çeviri çalışmalarını başlatmıştır. Raporla birlikte bilim dünyası Tam Otomatik Yüksek Kalitede Makine çevirisi konusunda yaklaşık yirmi yıl süren bir sessizliğe bürünmüştür. Bu süre zarfında doğrudan makine çevirisi çalışmalarına odaklanmaktan ziyade makinenin insana destek olarak kullanılmasına yönelik çalışmaların tohumları atılmıştır.

Makine Destekli Çeviri çalışmaları konusunda dönüm noktası sayılabilecek önemli bir çalışma 1980 yılında Martin Kay tarafından kaleme alınan “Dil Çevirisinde İnsanların ve Makinelerin Gerçek Yeri” (The proper place of Man and Machines in Language Translation” isimli makalesi olmuştur (Şahin, 2013: 44). Makalesinde bir taraftan çeviri işi hacminin sürekli arttığına ve dolayısıyla makinelerin çeviri işine dâhil edilmesini savunan Kay diğer taraftan ise Makine Çevirisinin kısıtlılıklarını vurgulamıştır. Makine Çevirisinin sınırlarını bir kez daha çizen bu çalışmada Kay (1997: 3-23) çevirisi yapılacak metinle çeviri metni bir arada gösteren bir makine destekli çeviri sisteminin oluşturulmasını önermiştir. Bu sistem içerisinde kelime seçimi ve terminoloji panellerinin olmasını önerdiğinden Kay, çoğuna göre interaktif çeviri sistemlerinin ortaya konmasında öncü kişilerden biridir (Wai, 2014: 44).

Kay gibi Çeviri belleğinin Makine Çevirisi sistemi içerisinde kullanılmasına yönelik fikri ortaya atan ilk kişilerden biri olarak Alan Melby gösterilebilir. Melby ve arkadaşları Otomatik Dil İşleme Sistemini kurmuşlardır. Bu sistem ise daha önce yapılan benzer çevirilere erişim imkânını sağlamıştır (Hutchins, 1998:291). Bazı bilim insanları, bu türde tam eşleşme özelliği barındıran sistemi ilk kuşak çeviri belleği sistemlerinin genel işlevi olarak görmüşlerdir (Gotti ve ark. 2005: 26-30; Kavak 2009; Elita ve Gavrilă 2006: 24-26).

Bilgisayar Destekli Çeviri Sistemlerinin gelişimlerdeki kronolojik sıralamayı ele alan Wai (2014) bu sistemlerin gelişim sürecini dört kuşağa ayırmaktadır. Bu kuşaklardan ilkinin (1967-1983 yılları arası) çeviri belleklerinin filizlenme süreci oluşturmaktadır. Bu süre zarfında ortaya konan makine destekli çeviri sistemlerinin eksik yanları arasında bu sistemlerin tam eşleşmelere odaklanması ve tam eşleşmenin olduğu metinlerin sayıca az olması sebebiyle çeviri belleği istenilen amacına ulaşmakta yetersiz

kalmıştır. Bu sebeple bu sürede tamamen ticari sayılabacak bir bilgisayar destekli çeviri sistemi ortaya çıkmamıştır; dolayısıyla çeviri teknolojileri çeviri işi ve piyasası üzerinde etki yaratmakta yetersiz kalmıştır.

Tarihin tekerleği biraz ilerletilip 1984 yılına gelindiğinde Wai'nin (2014) ikinci kuşak olarak adlandırdığı sabit gelişim dönemi gelmektedir. Bu süre zarfında (1984-1993) ise ilk bilgisayar destekli çeviri şirketleri olan Trados ve Star Group kurulmuştur. Bundan sonra ise dünyanın çeşitli bölgelerinde müşteri talepleri ve büyüyen iş hacmi doğrultusunda yeni şirketler kurulmuştur. Daha sonra 1992 yılında Trados şirketi ilk ticari ürünü olan Trados yazılımını piyasaya sürmüştür. Takip eden yılda ise Wai'nin hızlı gelişim dönemi olarak adlandırdığı döneme (1993-2003 yılları arası) girilmiştir. Bu süre zarfında ise bölgesel gelişmeler yerini dünya çapındaki gelişmelere bırakmış ve Trados çeşitli ülkelerde ofisini kurmuştur ve piyasanın ilk Eşleştirme aracı olan Winalign yaratılmıştır. 1993 yılından önce piyasada bilinen üç temel Bilgisayar Destekli Çeviri aracı olmasına rağmen bu yıldan sonra on yıl içerisinde sayıları yirmiye aşan yeni yazılımlar piyasaya sürülmüştür. Bu yazılımların piyasada iyi bilinenleri arasında Deja Vu, Wordfast, Across, OmegaT, MultiTrans, Hearthsome vs. vardır.

İlk ve ikinci dönemin bilgisayar destekli çeviri sistemleri çeviri belleği, terminoloji yönetimi ve çeviri editörü gibi temel araçlarla donatılmıştır. Bu dönemde ise BDC sistemlerine artık daha yeni işlevler eklenmiştir; bu işlevler arasında metin eşleştirmeye yönelik araçlar, makine çevirisinin entegre hale getirilmesi ve proje yönetimi özellikleri göze çarpmaktadır. Wai'nin belirttiği son döneme (2004-2013 yılları arası) gelindiğinde ise piyasaya birçok yeni yazılımın girdiği göze çarpmaktadır. Bu ise alıcılar için fiyat, işlev, özellik vs. gibi konularda yeni seçenek imkânlarını beraberinde getirmiştir.

Son dönemi diğer dönemlerden ayıran en önemli özellik ise bu dönemde bulut tabanlı yazılımların piyasaya sürülmesidir. Bunların en bilinenleri arasında Wordfast Anywhere, Memsource, Nubuto vs. vardır. Bu yazılımlar ile çevirmenler, proje yöneticileri iş yerinde yarım bıraktıkları çevirilerini evde, yolda vs. internete bağlanabildikleri her yerde tamamlama, sisteme girebilme imkânı edinmişlerdir. Bu yazılımlar aslında çevirmenin tek bilgisayara bağımlılığını da ortadan kaldırmıştır. Bu son dönemde ağırlık verilen konular arasında Bilgisayar Destekli Çeviri sistemlerinin Windows ve Office programlarıyla uyumu, iş akışı yönetimlerinin BDC aracı sistemlerine enteg-

re edilmesi, ağıba bağılı veya çevrim içi çalışan sistemlerin geliştirilmesi, yeni çeviri dosyası formatlarının benimsenmesi vardır.

1.2 Çeviri Teknolojilerine İlişkin Temel Kavramlar

Gelişen teknolojiyle birlikte ortaya çıkan temel kavramların ele alınacağı bu bölümde kavramlar, tarihsel süreç içerisinde incelenmek istendiğinde ilk olarak Hutchins ve Somers (1992) tarafından çizilen aşağıdaki döngünün ele alınmasında yarar vardır.

Şekil 1 : Çevirinin Gerçekleştirilene Göre Sınıflandırılması

Kaynak: Şahin (2013: 13)

Şekil 1’ de verilen döngü her ne kadar günden güne gelişen teknolojiler sayesinde değişse de bu alanda araştırma yapan kişilere yönelik ilham verecek bir başlangıç noktası olabilir. Bir ucunda Tam Otomatik Yüksek Kalite Makine Çevirisi diğer ucunda ise yüzde yüz İnsan Çevirisi olan bu döngüde insan müdahalesi azaldıkça gerçek anlamda makine çevirisi sistemine yaklaşıldığı diğer yandan insan müdahalesiyle birlikte makinelerin (bilgisayarların) insan çevirisine yardımcı araç olarak kaldığı görülmektedir. Döngüde gösterilen Tam Otomatik Makine Çevirisi, İnsan Destekli Bilgisayar Çevirisi, Bilgisayar Destekli İnsan Çevirisi ve İnsan Çevirisi (geleneksel insan çevirisi) gibi kavramların kısa tanımlarını vermekte yarar vardır.

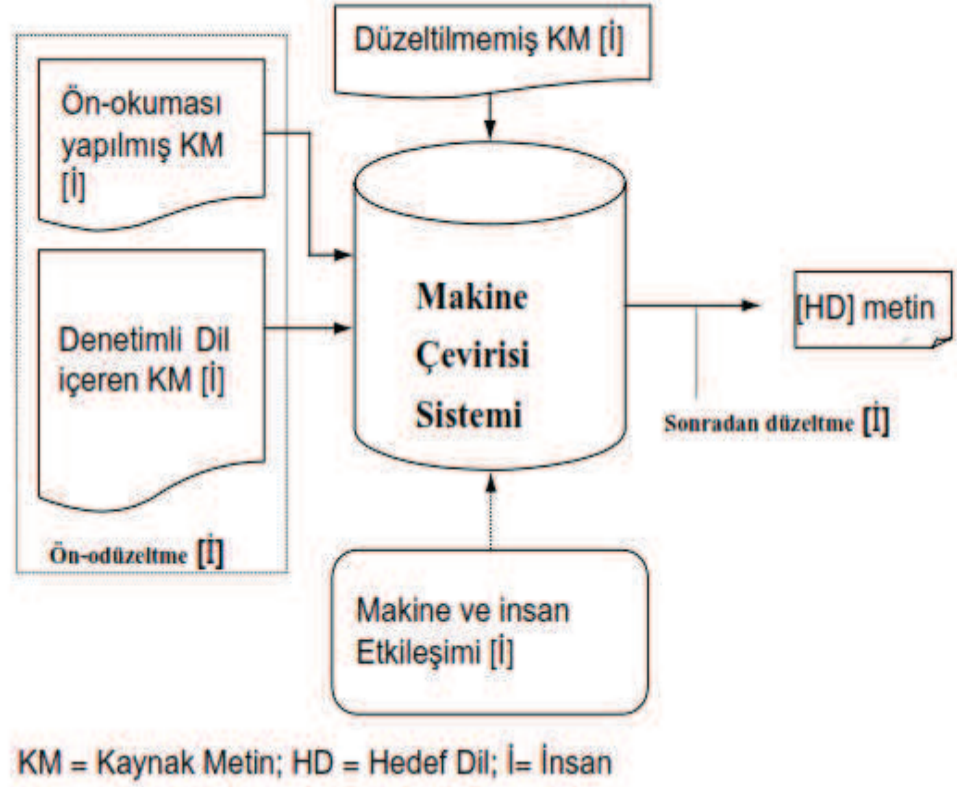
Döngünün sağ ucunda yer alan İnsan Çevirisinde bir çevirmen ya bilgisayarı sadece yazı yazma programı (Word, Not Defteri gibi araçlar) için kullanmaktadır ya da bilgisayarı hiç kullanmadan elle yazarak çevirisini icra etmektedir. Tarihten günümüze kadar kullanımı süregelen bu yöntem; özellikle retorik, mecazlı ifadelerin çokça yer aldığı edebi metinlerde kullanılmaktadır.

Döngünün diğer ucunda yer alan Tam Otomatik Yüksek Kalitede Makine Çevirisi ise kaynak metnin dosya olarak bilgisayara girilmesini ve bilgisayarın herhangi bir insan müdahalesi olmadan çeviriyi icra etmesini ifade etmektedir.

Bilgisayar Destekli İnsan Çevirisi ya da işin yazılım kısmında çalışan mühendisler tarafından adlandırıldığı üzere Makine Destekli İnsan Çevirisi sisteminde ise çeviri, bir insan tarafından gerçekleştirilmekte ve bu esnada bilgisayarlardan yararlanılmaktadır. Bilgisayar Destekli Çeviri sistemi içerisinde çevirmenler, çevirmenin onayını gerektiren otomatik terim arama işlevlerinden çevirini belleği oluşturmaya kadar bir dizi imkândan yararlanmaktadır. Bu sistemde çeviriyi yapan ana aktör insandır. Bilgisayar Destekli Çeviri Araçları, Makine Çevirisi, Terminoloji Veri Tabanları, Çeviri Bellekleri, Derlem Analiz Araçları, Metin Eşleştirme Araçları bu sistem kapsamında ele alınmaktadır.

Bir diğer kavram olan İnsan Destekli Makine (Bilgisayar) Çevirisi sisteminde Bilgisayar Destekli İnsan Çevirisinin aksine çeviriyi yapan ana aktör bilgisayardır. İnsan çevrilecek metnin ön-okumasında (yani metnin çeviriye hazırlanma sürecinde) ve metnin bilgisayar tarafından çevrildikten sonra okunmasında (çeviri ürününün oluşturulması sürecinde) düzeltmesinde müdahil olur (Bkz. Şekil 1.2). Metnin hazırlık sürecinde çevirirken makineye (bilgisayara) zorluk çıkartabilecek dilbilgisi yapıları, deyimler, mecazlı ifadeler insan tarafından bulunur ve bunlar bilgisayarın çözebileceği sadeliğe kavuşturulur. Bu sistem belirli dilbilgisi yapılarına sahip ve sürekliliği olan laboratuvar raporları, adli mektuplar vs. gibi metin türlerinde veya kendi içerisinde belirli bir dili oluşturmuş şirketlerde çevirinin hızlandırılması amacıyla kullanılmaktadır.

Teorik olarak döngüdeki bu iki sistem (Bilgisayar Destekli İnsan Çevirisi ve İnsan Destekli Bilgisayar Çevirisi) arasında bir ayrım görünse de uygulamada bu iki sistemin ayrıştırılması güçtür; zira çoğu zaman bu iki sistemin rolleri kesişebilir (Quah, 2006:7).

Şekil 2 : İnsan Destekli Makine Çevirisi Modeli

Kaynak: Quah (2006:12)

Şekil 2’de görüldüğü üzere çevirisi yapılacak metin kimi zaman önceden düzeltilmiş kimi zaman ise düzeltilmemiş dolayısıyla insan müdahalesini gerektirecek durumda olabilir.

1.3 Makine Çevirisi

Çevirinin otomatikleşmesi üst başlığında ele alınabilecek bu başlıkta Makine çevirisinin kısaca tarihine değinilerek tanımlar ve güncel durumu üzerinde durulacaktır. Makine çevirisinin tanımları incelendiğinde bir dizi farklı tanımla karşılaşmaktadır. Makine çevirisi ilk başlarda bir hayali ifade ederken zamanla bu hayalin gerçekleşmesinin

önünde uzun yıllar olduğunun anlaşılmasıyla tanım daha kapsayıcı hale gelerek değişime uğramıştır. Bu hayal ise insan katkısı olmaksızın yapılan çevirileri ifade etmektedir.

Bu tanımlara yakından bakıldığında Avrupa Makine Çevirisi Topluluğu makine çevirisini “bir doğal dilden başka dile metin çevirme işinde bilgisayarların kullanılmasıdır” şeklinde tanımlarken Uluslararası Makine Çevirisi Topluluğu makine çevirisini tam cümleler halinde girdilerin makineye alınması ve bunların karşılığında başka bir dilde yine tam cümlelerin oluşturulması şeklinde tanımlamaktadır (Quah, 2006: 19).

Bu tanımlardan daha genel bir tanıma gidilmek istendiğinde Makine Çevirisi Bilgisayarlı Dilbilimin veya bir doğal dilden bir başka dile bir metnin veya söylemin çevrilmesinde yazılımlarının kullanılmasını araştıran Doğal Dil İşleme sürecinin bir alt dalıdır (Liu, Q ve Zhang X. 2014: 106). Bu bağlamda, bilgisayarların doğal dillerin çevirisinde kullanımına yönelik araştırmaların temelleri 17. yüzyıla Rene Descartes tarafından farklı dillerde evrensel bir dilin aynı sembolleri kullanmasını önermesi fikrine kadar götürülebilir fakat konuya dair sağlam temeller 1947 yılında Warren Weaver tarafından atılmıştır.

Weaver makine çevirisi üzerindeki görüşlerini dört ana başlıkta toplamıştır. Ona göre sözcelerin birden fazla anlama sahip olması sorunu, bu sözcelere yakın bağlamların incelenmesi yoluyla ele alınabilir. Weaver'in değindiği ikinci nokta ise tüm dillerde ortak mantıksal özelliklerin olabileceğidir. Diğer bir nokta ise günümüzde de yansımaları görünen iletişim temellerinin istatistiksel analizinin yapılması böylece bu analize dayanarak makine çevirisine yönelik girdi sağlanmasıdır. Weaver'ın değindiği son nokta ise evrensel bir Dilbilim çatısının olabileceğidir. Bu öneriler kısmen veya tamamen Weaver'dan sonra gelen bilim insanları tarafından gerçekleştirilmiştir ve her bir öneri daha sonraki Makine Çevirisi çalışmalarındaki önemli yaklaşımlardan biri olarak görülmüştür (Liu, Q ve Zhang X. 2014: 106).

Makine çevirisinin başlangıç yılları sayılabilecek bu yıllarda, alana yönelik çalışmalar ortaya koydukları hedefler bakımından basitti. Bu basitliğin arkasında o zamanki donanımsal eksiklikler, az sayıda bilgisayarın olması gibi nedenler yatmaktaydı. Bu yıllarda, yani 1950'lerde yapılan çalışmalarda aynı zamanda dilbilim uzmanlarından yar-

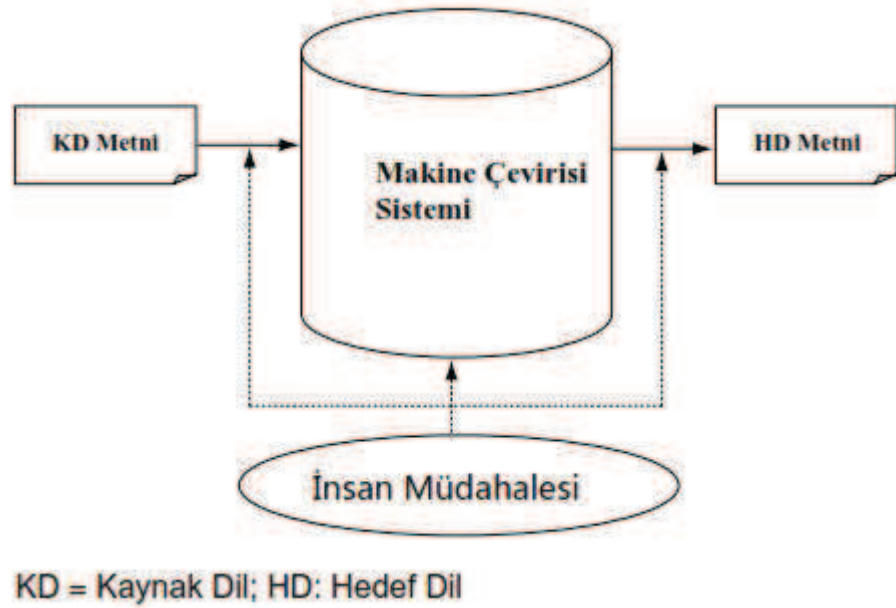
dım alınmadığı ve anlamsal ve sözdizimsel hususların dikkate alınmadığı göze çarpmaktadır. Dolayısıyla çeviride makine çevirisinin tek başına belirleyici etken olmasına dair düşünce henüz hâkim değildi. Kaynak metnin ön okumasında ve son okumasında büyük oranda çevirmenler dâhil olmaktadır.

Bu esnada 1954 yılında IBM firması ve Georgetown Üniversitesi Dilbilim Enstitüsünün ortaklığına dayalı bir Makine Çevirisi sistemi ortaya konulmuştur. Kısıtlı sayıda sözcük ve seçilmiş metinlerden yararlanan sistem makine çevirisi sayesinde otomatik çevirinin kısa zamanda mümkün olabileceği inancını ortaya atmıştır ve bu yöndeki inanç takip eden yıllarda bilgisayar sistemlerinin gelişmesiyle birlikte pekişmiştir. Böylece makine çevirisi projeleri sayıca artmış ve bu araştırmalar mükemmel makine çevirisinin başarısına odaklanmıştır. Dolayısıyla Makine Çevirisi konusu ABD’de milyon dolarlık bir çalışma alanı haline gelmiştir. Fakat tam otomatik yüksek kalitede makine çevirisinin gerçekleşeceğine dair inanış aynı zamanda alan profesyonelleri olan çevirmenlerin, dilbilimcilerin görüşünü almadığı gibi bu kişilerin yapacağı katkıları da dikkate almamıştır. Bu durum ise çevirmenlerde işlerine kaybedeceklerine dair endişelere neden olmuştur. Bununla birlikte şartlar istenilen ölçüde olumlu gelişmemiştir, otomatik çeviri konusunda beklentiler karşılanamamıştır. Bu noktada 1966 yılında kurulan ALPAC komitesinin raporu yayınlanmıştır.

Diğer bölümlerde de bahsedilen ve makine çevirisi çalışmalarının yönünün değişmesini sağlayan bu rapordan makine çevirisinin günümüzdeki durumuna gelindiğinde makine çevirisi günümüzde üç amaçla kullanılmaktadır (Forcada, 2010: 217). Bunlardan ilki metnin özümsemesidir. Bu kavrama açıklık getirildiğinde makine çevirisi bağlamında özümseme, metnin geneline dair bir fikir edinmedir. Bunun örneği ise internet sayfalarının makine çevirisi sistemiyle çevrilmesidir. Bu çeviriler her ne kadar yanlışlar içerse de metnin ne hakkında olduğuna dair kullanıcılara ipucu verir.

Günümüzde makine çevirisi kullanım amaçlarından bir diğeri ise dağıtımdır. Dağıtım makine çevirisi bağlamında hedef metin üretiminde metinlerin bir ara adım olarak makine sistemi ile çevrilmesidir. Bu sistemden çıkan çeviriler bir uzman çevirmen tarafından okunmalı, gözden geçirilmeli ve düzeltilmelidir. Bu noktada ise ön-düzeltilme, son düzeltilme ve denetimli dil kavramları öne çıkmaktadır. Son düzeltilmede makine çevirisi sisteminden çıkan metinlerin profesyonel çevirmenler tarafından son-

düzeltilmesi yapılır (Bkz. Şekil 3). Burada maliyet etkinliği analizinin yapılması gerekir. Çünkü kimi zaman son düzeltmeler ve makine çevirisi sisteminin ücreti insan çevirisinden daha fazlaya gelebilir (Forcada, 2010: 218). Ön düzeltmede ise bir metin birden fazla dile çevrilmek istendiğinde hedef dillerde son düzeltme yerine metnin kaynak dildeki ön-düzeltilmesi yapılır. Denetimli kavramıyla kaynak metnin karmaşık yapılardan kaçınılarak basit düzeye indirilmesi, kelime ve sözdizimsel açıdan çeşitli kısıtlamalara gidilmesi kastedilmektedir.

Şekil 3 : Makine Çevirisi Modeli

Kaynak: Quah (2006:9)

Bir diğer nokta olan makine çevirisinin çalışma şekilleri incelendiğinde ise iki temel yaklaşım göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki, kural temelli makine çevirisi ikincisi ise derlem temelli makine çevirisidir. Bu iki ana grup sonraki yıllarda alt dallara ayrılmıştır. Dolayısıyla Örnek Temelli Makine Çevirisi, İstatistiksel Makine Çevirisi ve Hibrit (Melez) Makine Çevirisi sistemleri oluşturulmuştur. Makine Çevirisi sistemlerinin yaşadığı bağlam yoksunluğu sorununu halletmek için ise son zamanlarda Bağlam Temelli Makine Çevirisi sistemi geliştirilmiştir (Şahin, 2013: 83).

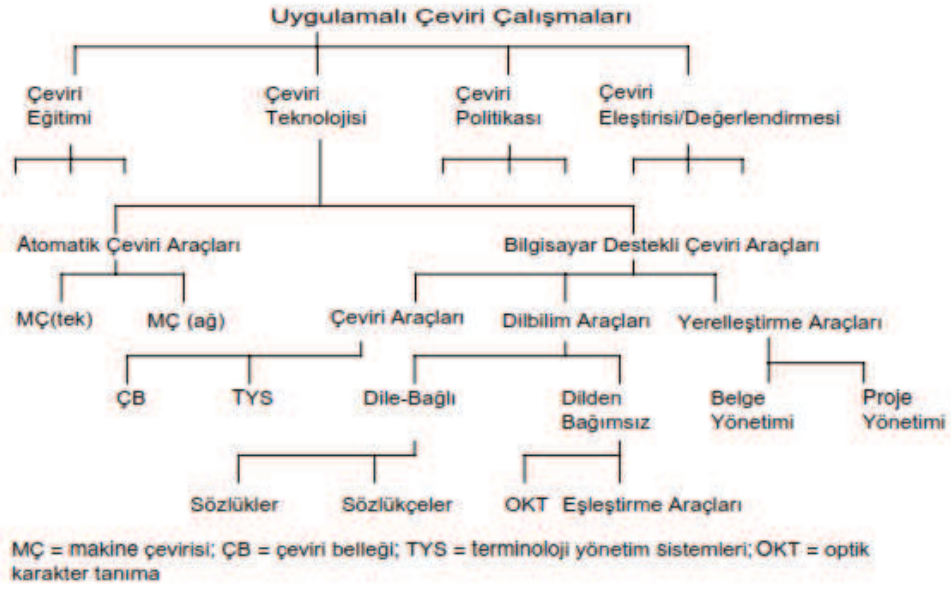

Geliştirilen tüm bu sistemler dikkate alındığında makine çevirisinin önümüzdeki yıllarda daha çok ön plana çıkacağı, dolayısıyla çevirmen adaylarının ve çevirmenlerin bu konulara daha çok eğilmesi gerekeceği açıktır. Makine çevirisinin yukarıda bahsedilen bilginin özümsemesi için günümüzdeki kullanıma örnek vermek gerekirse Küresel Halk Sağlığı Bilgi Ağı, 2002 yılında Çin'deki haberleri makine çevirisi sistemi ile çevirerek SARS (Ağır Akut Solunum Yolu Yetersizliği Sendromu) salgınını İngilizceye medyadan iki ay önce duyurmuştur (Hartley, 2009:121).

1.4 Bilgisayar Destekli Çeviri

Çevirmenlerin ellerine kâğıdı kalemi alıp çevirisini yapacakları konuyla ilgili basılı sözlükler aradığı zamanların geride kaldığı bilinmektedir. Günümüzde çevirmenlerin ellerinde yirmi yıl önce hayal edemeyecekleri sayıda elektronik sözlük, çeviri bellekleri bulunmaktadır. (Walpen, 2011:8). Tüm bunlar dikkate alındığında çevirinin gittikçe otomatik hale gelmesi hayalinde her gün yeni ilerlemelerin yaşandığı göze çarpmaktadır.

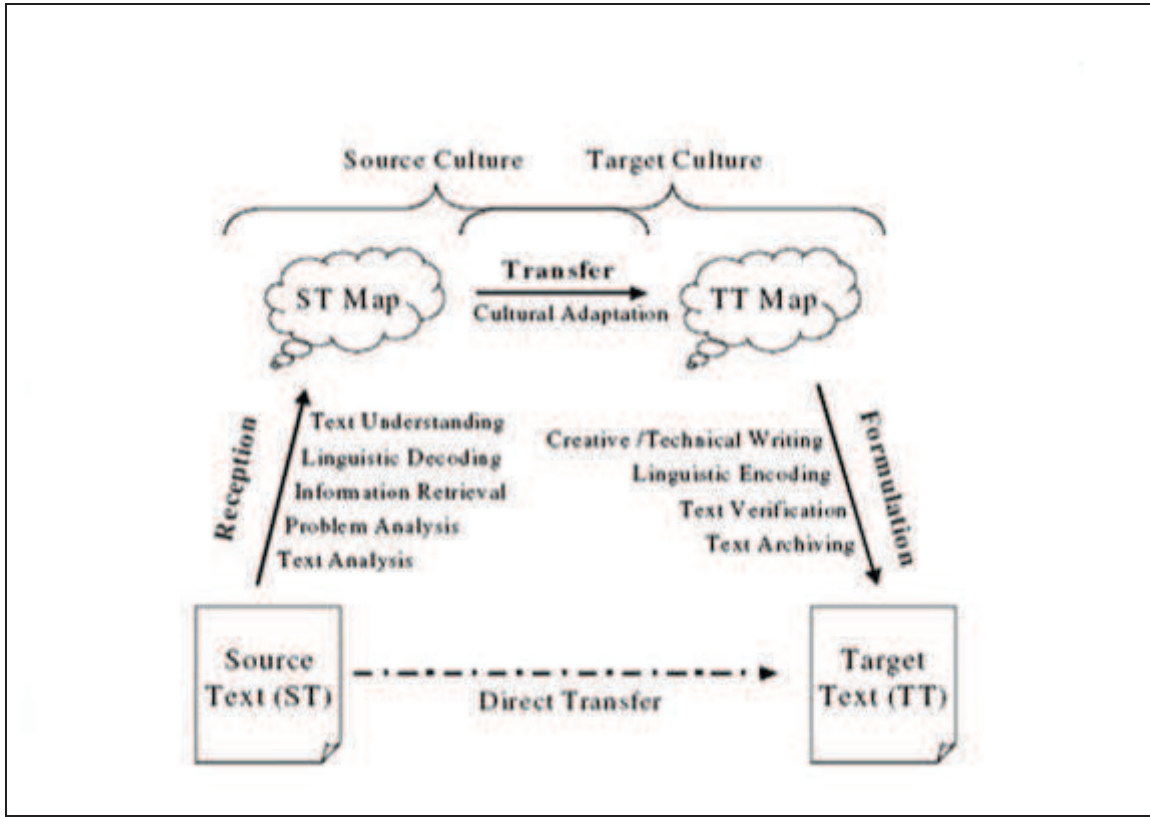
Çevirideki günden güne artan iş hacmi incelendiğinde bu işlerin çoğunlukla teknik metinlerden oluştuğu görülmektedir. Teknik metin çevirilerinde ise çevirmenlerin iş yükünü kolaylaştıran araçların başında bilgisayar destekli çeviri araçları gelmektedir. Quah'a (2006) göre teknik metinler üzerinde çalışan profesyonel çevirmenler; çeviri bellekleri, terminoloji yönetim araçları, eşleştirme araçları vs. gibi bir dizi bilgisayar destekli çeviri aracından faydalanır. Aşağıdaki şemada uygulamalı çeviri çalışmaları ve bunların alt dalları ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Ayrıca bu çalışmalar kapsamında çevirmenlerin işini kolaylaştıran araçlara değinilmiştir.

Şekil 4 : Uygulamalı Çeviri Çalışmaları Şeması

Kaynak: Quah (2006: 42)

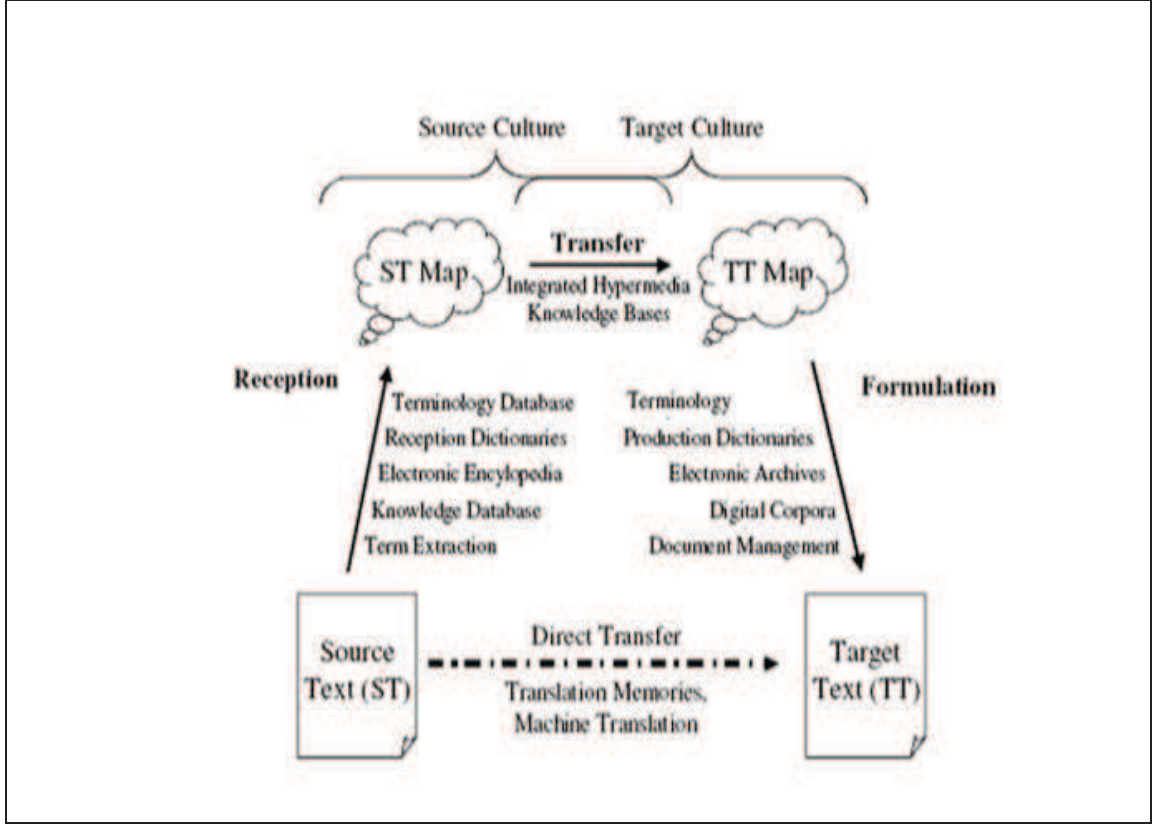
Gelişen çeviri teknolojileriyle birlikte çeviri süreci de değişime uğramıştır. Çevirmenin atölyesi olarak da adlandırılan Bilgisayar Destekli Çeviri araçlarının içeriğini ifade etmeden önce Austerhül (2001) tarafından çizilen Elektronik Çeviri Araçları ve Çeviri Süreci şemasının ve Holmes (1988) tarafından özellikle edebi metinlerin çevirisine yönelik çizilen çeviri süreci haritasının karşılaştırmalı olarak incelenmesinde fayda vardır.

Şekil 5 : Çeviri Süreci

Kaynak: Austermühl (2001: 12)

Şekil 5 genel hatlarıyla yorumlandığında Holmes tarafından çizilen çeviri süreci haritasında kültürel bir aktarım söz konusudur. Bu aktarım esnasında ilk olarak kaynak metnin alınması aşaması vardır. Bu aşama kapsamına ise metnin anlaşılması, dilbilimsel çözümlenmelerin yapılması, metne dair ilgili bilgilerin elde edilmesi, problemin incelenmesi ve metnin analizi girmektedir. Kaynak metnin çözümüne ilişkin bu alım süreci sonrasında Aktarım süreci gelmektedir. Bu noktada ise metnin kaynak kültürden hedef kültüre uyarlanması gerçekleşir. Kaynak metin aktarıldıktan sonra hedef metnin oluşturulma aşaması gelmektedir. Bu aşama kapsamına ise yaratıcı/teknik yazım, yine dilbilimsel çözümlenme, metnin doğrulanması ve metnin arşivlenmesi girmektedir. Dolayısıyla genel olarak incelendiğinde bu harita geleneksel insan çevirisine odaklanarak gelişen çeviri teknolojilerini dikkate almamaktadır. Bununla birlikte bu harita Austermühl (2001) tarafından elektronik çeviri araçlarını kapsayacak biçimde geliştirilmiştir.

Şekil 6: Elektronik Çeviri Araçları ve Çeviri Süreci

Kaynak: Austerlühl (2001:13)

Şekil 6 incelendiğinde kaynak metnin alınma sürecinde salt insan zihin gücüne dayanan bir önceki şemanın aksine çeviri araçlarından yararlanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda kaynak metinle ilgili terminoloji veri tabanları, sözlükler taranmakta; elektronik ansiklopedilere ya da günümüzde daha yaygın adıyla derlemlere, bütüncü araçlarına başvurulmakta; kaynak metinle ilgili bilgi birikimleri araştırılmakta ve bunlardan yola çıkılarak kaynak metin terminolojisi oluşturulmaktadır. Bir önceki tabloda metnin anlama sürecinde ağırlıklı olarak dilbilimsel çözümlene yer alırken bu tabloda metnin dijital imkânlarla çözümlenmesi büyük yer tutmaktadır.

1.4.1. Çeviri Bellekleri

Çeviri bellekleri Çevirmenin atölyesi (çalışma yeri) olarak adlandırılan sistemin temel parçasıdır. Austermühl (2001: 135) çeviri belleklerini “orijinal metnin çevirisi ve karşılığını saklayan veri tabanları “ olarak tanımlamaktadır. Çeviri işlemi gerçekleştirilirken çeviri belleği bu veri tabanını tarar ve kullanıcıya daha önce çevrilen metinlerden faydalanma imkânı tanır. Çevirmen yeni bir metni Çeviri Belleği yardımıyla çevirirken çeviri belleği sistemi her bir sekmede daha önceki çevirilerden oluşan veri tabanını tarar ve eşleşmeleri bulur.

Bu noktada çeviri belleği bağlamında eşleşme kavramının tanımının verilmesinde fayda vardır. Eşleşme, BDC sisteminin çevrilecek cümleyi veri tabanında sakladığı cümleyle karşılaştırmasına ve bu karşılaştırma yoluyla kullanıcıya önermelerde bulunmasına denir (Somers, 2003:31). Örneğin; aşağıda verilen “a” cümlesi çevrilecekse ve sistemde “b” cümlesi ve çevirisi “b¹” mevcutsa sistem, “a” cümlesi ve “b” cümlesi arasındaki farklılıkları tarayarak eklemeleri, çıkarımları farklı renkle gösterir. Fakat hangi sözcüğün değiştirilmesi gerektiğini sistem kendi başına tanımlayamaz ve bu görevi çevirmene bırakır (Somers, 2003:31).

- a- The large tray can hold up to four hundred sheets of A4 paper.
- b- The small paper tray ... holds up to three hundred sheets of A5 paper.
- b¹- Die kleine Papierkassette fasst bis zu dreihundert Blatt in A5-Format.

Çevirmen çeviri belleği tarafından önerilen çeviriyi kabul edebilir, değiştirebilir veya reddedebilir. Eğer çeviri belleği sisteminin çevirmene önerisi bulunmazsa çevirmen ilgili sekmeyi baştan çevirir. Çeviri belleği sistemi çevirmenin ilgili sekmeye dair çevirisini, çeviri esnasında veya çeviriden sonra veri tabanına kaydetmesiyle güncellenir. Bu metinler çeviri belleği veri tabanında çift dilli metinler olarak depolanır. Çeviri belleği sistemlerinde önerilen sekmeler eşleşme düzeylerine göre farklı kategorilere ayrılmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu eşleşme kategorilerinin açıklamaları ve örnekleri verilmiştir:

Tablo 1
Çeviri Belleği Sistemlerinde Yaygın Olarak Karşılaşılan Eşleşme Türleri

Eşleşme Türü	Eşleşme türünün açıklaması ve örnekleri
Birebir eşleşme	<p>Birebir eşleşme çevirisi yapılacak yeni sekmenin çeviri belleğindeki sekme ile %100 aynı olması durumudur.</p> <p>Örnek:</p> <p>Çevirisi yapılacak yeni sekme:</p> <p>The channel shall be trapezoidal and have a botton width of 1.0 metres.</p> <p>Çeviri belleği sisteminden gelen birebir eş sekme:</p> <p>The channel shall be trapezoidal and have a botton width of 1.0 metres.</p>
Tam eşleşme	<p>Çeviri belleği sisteminden gelen cümlede rakam, tarih, özel isimler, para birimleri veya ölçüler gibi belirli türde bilgide farklılıklar olduğunda tam eşleşme gerçekleşir. Bu bilgiler genelde değişmez, düzenli, tahmin edilebilir olduklarından ve bu yüzden çevrilen sekmeye kolayca yerleştirilebildiklerinden hedef metine doğrudan eklenebilir. Bunlara doğrudan yerleştirilebilir bilgiler denir. Bazı çeviri belleği sistemleri bunları doğrudan tanıyıp bunlardaki farklılıkları eşleşme değerinin hesaplanmasında dikkate almaz.</p>

Tablo 1'in devamı

	<p>Örnek:</p> <p>Çevirisi yapılacak yeni sekme:</p> <p>The channel shall be trapezoidal and have a botton width of 1.5 metres.</p> <p>Çeviri belleği sisteminden gelen birebir eşleşme:</p> <p>The channel shall be trapezoidal and have a botton width of 1.0 metres.</p>
Bulanık eşleşme	<p>Bulanık eşleşme kısmi bir eşleşmedir: çevirisi yapılacak yeni sekme benzemekte fakat birebir aynısı değildir. Bulanık eşleşmenin değeri %1 ile %99 arasında değişebilir. Çoğu çeviri belleği sisteminde çevirmen bulanık eşleşme değerini (asgari eşleşme değerini) kendi belirleyebilir. Genelde bu değer %60 ile %70 arasında ayarlanır.</p> <p>Örnek: Çevirisi yapılacak yeni sekme:</p> <p>The channel shall be elliptical and have a bottom width of 3.28 feet.</p> <p>Çeviri belleği sisteminden gelen bulanık eşleşme:The channel shall be trapezoidal and have a botton width of 1.0 metres.</p>

Tablo 1'in devamı

<p>Sekme içi düzeyde eşleşme</p>	<p>Sekme içi düzeyde eşleşme genelde bir terimden daha uzun normal bir sekmeden ise daha kısa düzeyde eşleşmelerin geçtiği ardıl metin dizilerinde gerçekleşir. Bu sekme içi eşleşmelerin illa anlamsal birimlere karşılık gelmesi gerekmez. Birebir ve tam eşleşmeler tüm sekme düzeyinde hesaplanırken sekme içi düzeyde eşleşmeler küçük metin dizilerine dayalı olarak hesaplanır. Sekme içi düzeyde eşleşmede süreç normal sekmede eşleşmeye göre daha karmaşık olduğundan ve ek programlamayı gerektirdiğinden tüm çeviri belleği sistemi bu düzeyde eşleşmeye imkan tanımaz.</p> <p>Örnek:</p> <p>Çevirisi yapılacak yeni sekme:</p> <p>The channel shall be trapezoidal and have sideslopes of 2H:1V that shall be covered with topsoil and seeded with an approved mixture.</p> <p>Çeviri belleği sisteminden gelen sekme içi düzeyde eşleşme:</p> <p>Channel shall be trapezoidal</p> <p>Seeded with an approved mixture</p>
---	--

Tablo 1'in devamı

Terim düzeyinde eşleşme	Çeviri belleği sistemi terminoloji veri tabanı ile birlikte kullanıldığında sistem terminoloji veri tabanında bulunan terimleri önerebilir. Bu eşlemeler ve aynı zamanda sekme içi düzeyde eşleşmeler birbir, tam veya bulanık eşleşme bulunmadığında faydalı olabilir.
--------------------------------	---

Kaynak: McBride (2009)

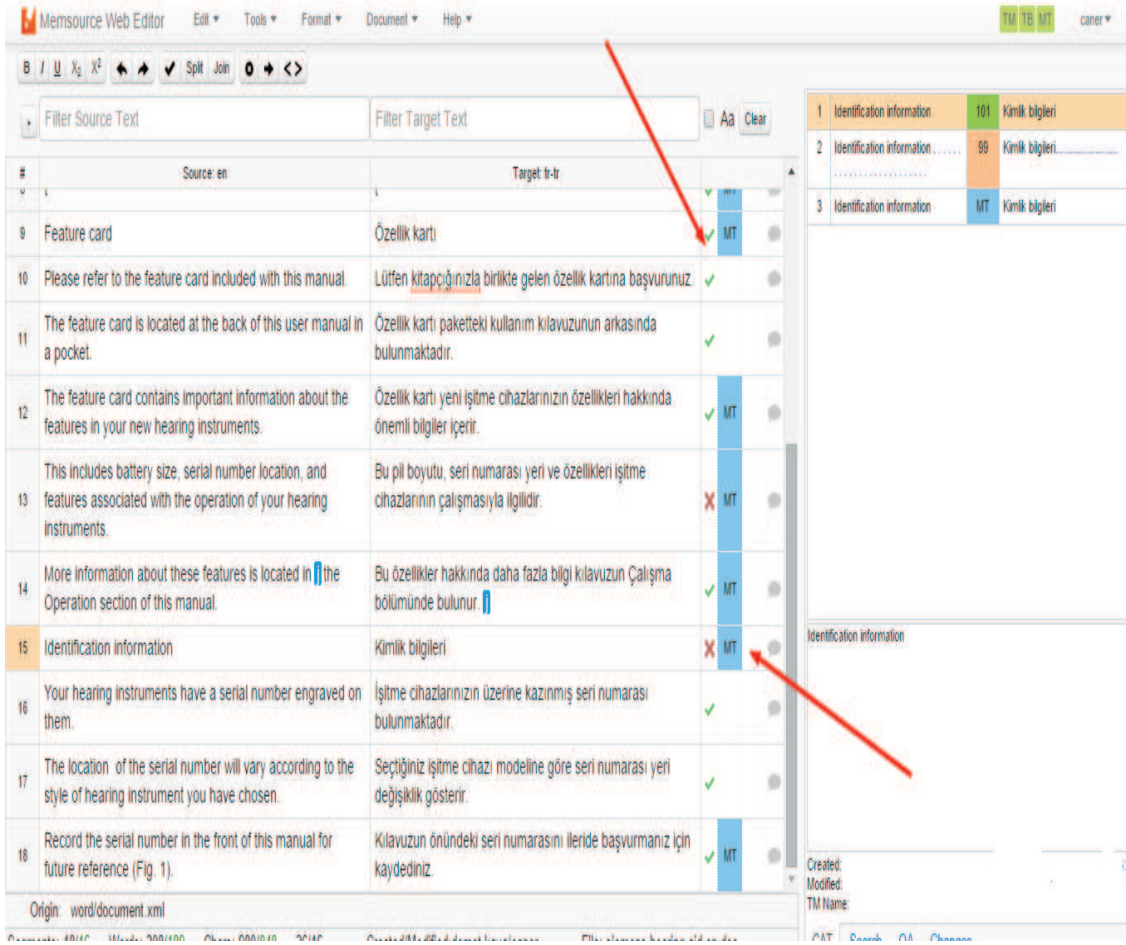
Çeviri belleği içerisinde önerilen eşleşme türleri çoğu sistemde rakamlarla ifade edilmektedir (Bkz. Şekil 7). Yukarıdaki tabloda da belirtildiği üzere çoğu BDÇ sisteminin varsayılan ayarlarında bulanık eşleşme eşik değeri (threshold value) %60 olarak verilmektedir. Bu ise %60 benzerliğin altındaki eşleşmeleri sistemin kabul etmeyeceği anlamına gelmektedir. Fakat çevirmen bu eşik değeri artırma veya azaltma imkânına sahiptir. Bu ise farklı metin türlerinde çevirmenin işini kolaylaştırabilecek bir etkidir.

#	Source: en	Target: tr-tr	
10	Children shall not play with the appliance.	Çocuklar cihazla oynamamalıdır.	100
11	Cleaning and user maintenance shall not be by children unless they are older than 8 years and supervised.	Temizlik ve bakım işleri gözetim altında ve 8 yaşından büyük olmayan çocuklar tarafından yapılamaz.	88
12	• Avoid touching the hot parts of the appliance.	• Cihazın sıcak kısımlarına dokunmayınız.	70
13	• When hot, do not place on surfaces that are not heat-resistant.	• Sıcakken, sıcaklığa dayanıklı olmayan yüzeylere koymayınız.	99
14	• Do not wrap the mains cord around the appliance.	• Ürünün çevresini kabloyla sarmayınız.	100
15	Regularly check the mains cord for wear or damage.	• Kabloyu düzenli olarak yıpranmalara karşı kontrol ediniz.	100
16	If the cord is damaged, it must be replaced by an authorized Braun Service Centre in order to avoid a hazard.	Eğer kablo zarar görmüşse, tehlikeyi önlemek için kablo Braun Yetkili Servisi tarafından değiştirilmelidir.	88

Şekil 7 : Çeviri Belleklerinin Sunduğu Eşleşme Türlerinin Rakamlarla İfadesi

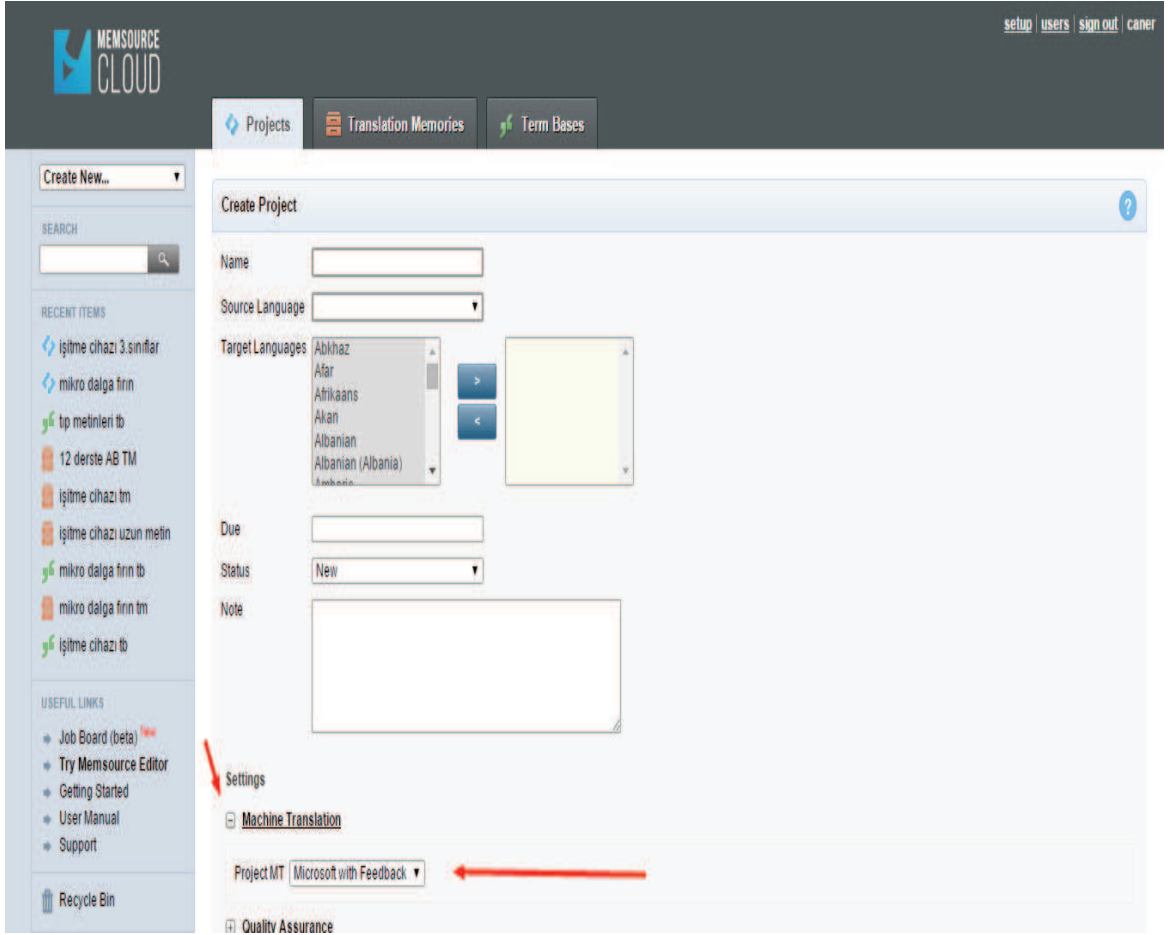
Çeviri sürecinde çeviri belleklerinden destek alınan ve yukarıda bahsedilen türde eşleşmelerin olduğu çevirilerin hedef metin incelemesi dikkatli şekilde yapılmalıdır. Kimi zaman bu şekilde belleklerden destek alınarak yapılan çeviride harcanan zaman bellek kullanılmadan yapılan çevirilere harcanan zamandan daha fazla olabilir. Bu tür araçların kullanıldığı çevirilerde hedef metnin kaynak metinde geçen mecazlı ifadeleri kapsamaması ya da hedef metnin dil bilgisi yapısının doğru olması hususlarına dikkat edilerek son okuma yapılmalıdır.

Çeviri belleğinde eşleşmenin bulunmadığı durumda çevirmenin çeviriyi baştan yapması gerekmektedir fakat son zamanlarda makine çevirisi ile bilgisayar destekli çeviri araçlarının bütünleşmiş hale gelmesiyle birlikte çeviri belleği otomatik çeviri sistemlerinin belleğinden yararlanmaktadır. Fakat bu işlemin gerçekleştirilebilmesinde çevrimiçi olma şartı yatmaktadır. Aşağıda bir bilgisayar destekli çeviri programında çeviri yapıldığı sırada alınan görüntüde bu işlem gösterilmektedir.

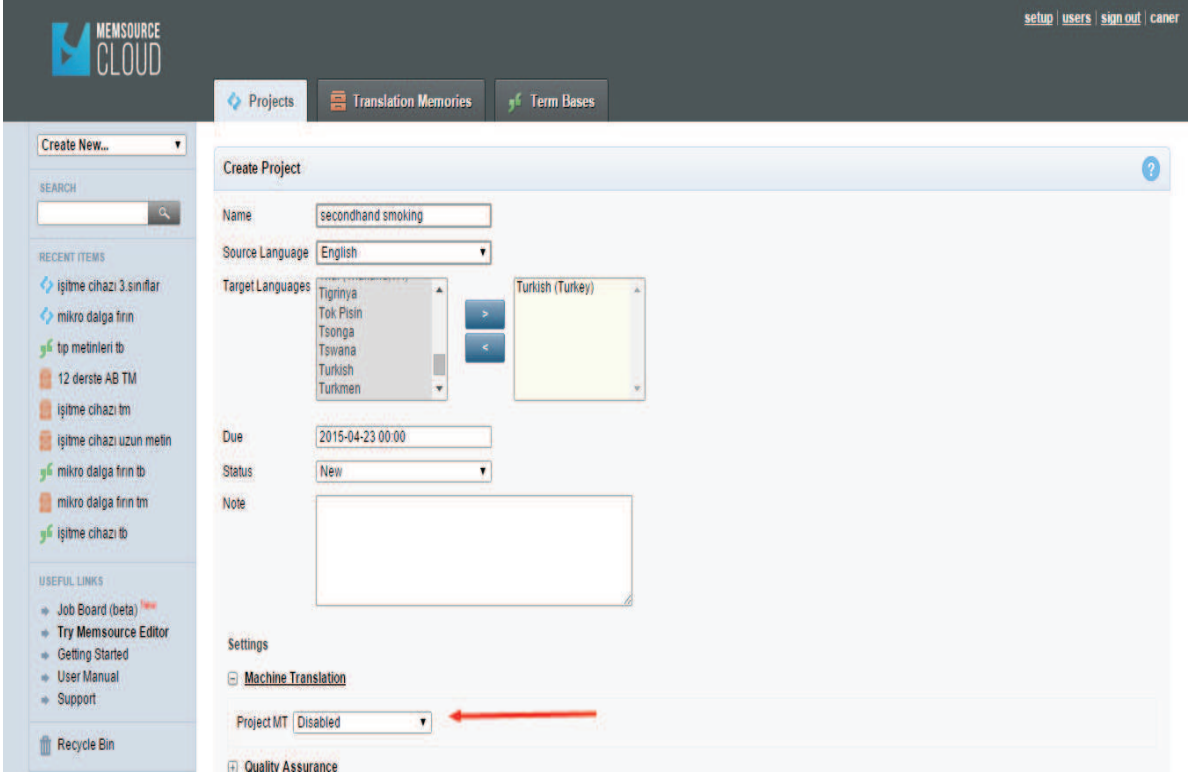
Şekil 8 : BDC Araçları İle Makine Çevirisinin Bütünleşmesi

Şekil 8’de oklarla işaret edilen kısımlarda görüldüğü üzere çevirmen çeviri belleğinin çevrimiçi otomatik çeviri araçlarına bağlanarak elde ettiği eşleşmeleri kabul etme, düzeltme veya reddetme imkânına sahiptir. Her BDC aracında ilgili işlev farklı olsa da genelde bu işlevin ilgili çeviri projesinin yöneticisi tarafından projenin çevirmenlerine açılması gerekmektedir.

Şekil 9 : BDC Aracı İçerisinde Makine Çevirisinin Kullanımına İmkan Verilmesi

Şekil 9’da oklarla işaret edilen “Ayarlar” kısmında görüldüğü üzere ilgili çeviri projesinin yöneticisi projenin çevirmenlerine Makine Çevirisinden (otomatik çeviri) yararlanma imkânı tanıyabilir.

Şekil 10: BDÇ Aracı İçerisinde Makine Çevirisinin Kullanıma Kapatılması

Şekil 10’da oklarla işaret edilen “Ayarlar” kısmında görüldüğü üzere ilgili çeviri projesinin yöneticisi projenin çevirmenlerine Makine Çevirisinden (otomatik çeviri) yararlanmasını engelleyebilir.

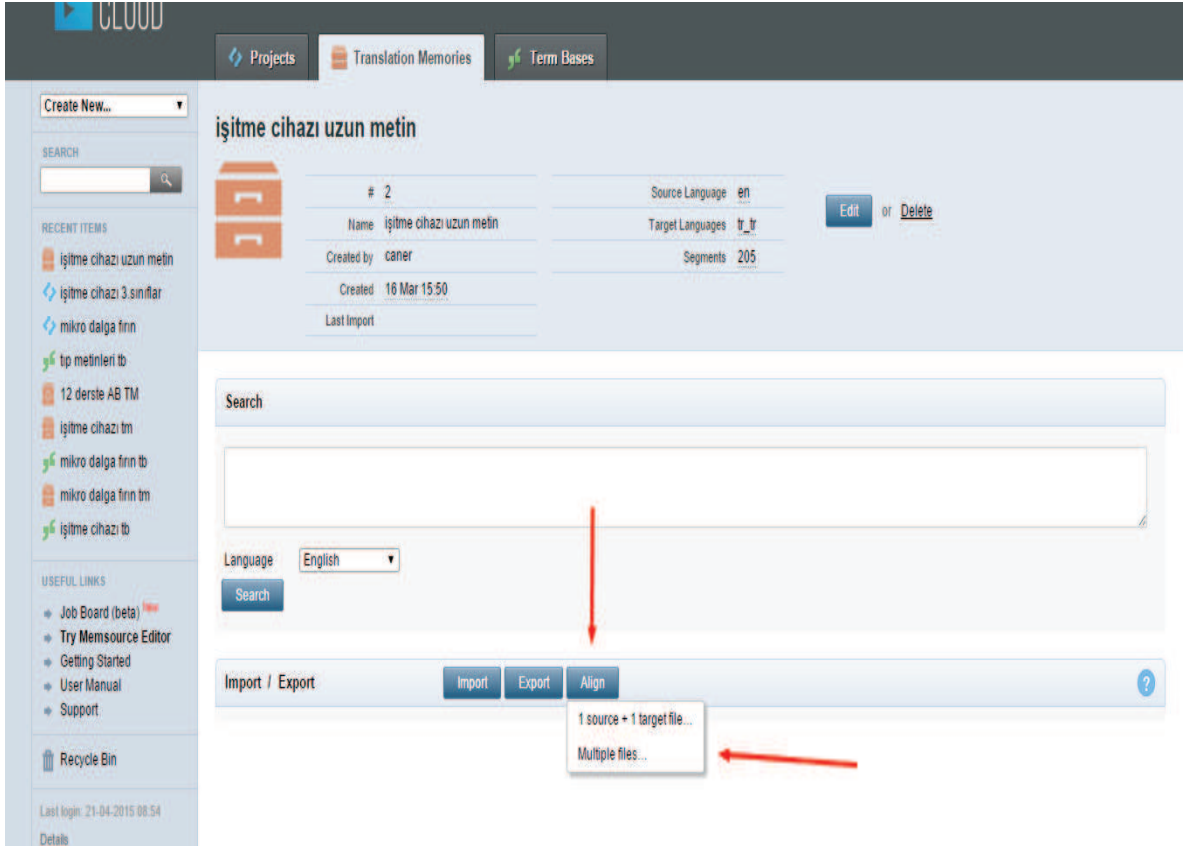
1.4.2. Metin Eşleştirme(Hizalama) Araçları

Çeviri bağlamında ele alındığında Eşleştirme (hizalama) kaynak dildeki bir metnin tamamının veya bir kısmının hedef dildeki çeviri metinle veya bir kısmıyla ilişkilendirilmesi sürecine denir (Ahrenberg, 2014: 395). Bu süreçte kaynak ve hedef dildeki muadil sekmeler "çeviri birimleri" olarak adlandırılmaktadır. (Quah, 2006: 100). Bu çeviri birimleri karşı karşıya gelecek şekilde hizalanır. Çevirisi mevcut olan derlemelerin, çift dilli veya çok dilli metinlerin yeni çevirilerde kullanılması fikri metin hizalamaya olan ilgiyi artırmıştır. Eşleştirme aracının amacı yeni bir çeviri belleği veri tabanının oluşturulması veya mevcut veri tabanına ekleme yapılmasıdır. Bir metin bir veya birden fazla dile çevrilmiş olabilir. Çevirisi ile birlikte sunulan

metinlere paralel metinler ya da çift dilli metinler denir. Çevirmenler çeviri sürecinde ellerinde hazır bir çeviri belleği bulunmadığında bu paralel metinleri -orijinal ve çeviri metni- eşleştirme aracına yükleyerek eşleştirilmiş metinler elde ederler. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, eşleştirme aracına yüklenecek referans metinlerin birebir aynı olmasıdır, aksi takdirde sistemden sağlıklı bir hizalama (eşleştirme) çıkmayacaktır. Hatta yanlış hizalama çeviri belleği veri tabanının yanlış çevirilerle dolmasına dolayısıyla gelecekte yapılacak çevirilerde yanlışlara neden olabilmektedir. Bunun önlenmesi için metinler bilgisayarda yan yana açılmalı ve girinti, yazı tipi vs. gibi format özellikleri birbirine benzetilmelidir.

Bu işlem gerçekleştirilirken sisteme yüklendiğinde eşleştirme aracı noktalama, rakamlar, format, isimler, tarihler gibi bir dizi algoritmaya dayanarak sekmelerin eşleştirilmesine yönelik öneride bulunur. Daha sonra bu eşleştirilen metinlerden çeviri belleği elde edilir. Özetlemek gerekirse çevirmen ya sıfırdan çeviri belleği oluşturur, çeviri yaptıkça bu bellek güncellenerek dolar ya da önceden var olan metinlerin eşleştirilmesi yoluyla kendisine çeviri belleği oluşturması ve aktarmasıdır. Aşağıda BDÇ aracı sisteminden alınan ekran görüntüleriyle metin hizalama (eşleştirme) adım adım anlatılmaya çalışılmıştır.

1. Adım: Öncelikle çevirmen paralel metinleri sisteme yükler:

Şekil 11 : BDC Aracı İçerisinde Metin Eşleştirme

Şekil 11’de görüldüğü üzere çevirmen çeviri belleği sistemine ya dışardan tmx. (translation memory exchange) uzantılı çeviri belleği dosyasını içe aktarabilir (import) ya da daha önce çevirisi yapılan metinleri sistem üzerinden (hizalar) eşleştirir (align). Burada çevirmen ya bir dosya karşılığında bir dosya ya da birden fazla dosyayı aynı anda eşleştirebilir.

2. Adım: Eşleştirilmiş metinler:

en	tr_tr	filename
Secondhand smoking	Pasif içicilik	second hand smoke tr.docx
Secondhand smoke is the combination of smoke from the burning end of a cigarette and the smoke breathed out by smokers.	Pasif içicilik, biten bir sigaranın dumanı ile içenlerin dışarı üflediği dumanın birleşimidir.	second hand smoke tr.docx
Secondhand smoke contains more than 7,000 chemicals.	Pasif içicilik 7.000 'den fazla kimyasal madde içerir.	second hand smoke tr.docx
Hundreds are toxic and about 70 can cause cancer.	Yüzlercesi toksik ve yaklaşık 70 tanesi kansere neden olabilir.	second hand smoke tr.docx
Since the 1964 Surgeon General's Report, 2.5 million adults who were nonsmokers died because they breathed secondhand smoke.	1964 tarihli Sağlık İdaresi Raporundan bu yana, sigara içmeyen 2,5 milyon yetişkin pasif içicilik sebebiyle ölmüştür.	second hand smoke tr.docx
There is no risk-free level of exposure to secondhand smoke.	Pasif içiciliğe maruz kalmanın risk içermeyen düzeyi yoktur.	second hand smoke tr.docx
Secondhand smoke causes numerous health problems in infants and children, including more frequent and severe asthma attacks, respiratory infections, ear infections, and sudden infant death syndrome (SIDS).	Pasif içicilik daha sık ve şiddetli astım atağı, solunum yolu enfeksiyonları, kulak enfeksiyonları ve ani bebek ölümü sendromu (ABÖS) dâhil olmak üzere bebeklerde ve çocuklarda çok sayıda sağlık sorunlarına neden olur.	second hand smoke tr.docx
Smoking during pregnancy results in more than 1,000 infant deaths annually.	Hamilelik sırasında sigara içmek yılda 1.000 'den fazla bebek ölümüyle sonuçlanır.	second hand smoke tr.docx

Şekil 12: Eşleştirilmiş(Hizalanmış) Metinler

Şekil 12’de görüldüğü üzere metinler artık xls. uzantılı olarak eşleştirilmiştir. Böylece çevirmen bu dosyayı sisteme aktarabilir (import) ve bu paralel metinlerden çıkan çeviri belleğini çevirisinde kullanabilir.

1.4.3. Terminoloji Yönetimi Araçları

Terminoloji yönetimi ile ilgili araçlardan bahsetmeden önce Terminoloji ve Terim yönetimi kavramları hakkında bilgi verilmesinde yarar vardır. Terminoloji bir bilim dalına, sanata veya bir sosyal oluşuma ait kelimeler dizisidir-belirli bir alanda kullanılan kelimeler dizisidir (Pavel ve Nolet, 2001: 17). Terminoloji yönetimi ise bu terminolojiye dair bilginin ortaya konması ve sürdürülmesi için gereken faaliyetlere denir. Ayrıca bu noktada genelde karıştırılan bir başka kavram olan Terim Bankalarına da değin-

mekte yarar vardır. Terminoloji, bilgi ve içerik yönetimiyle ilgili ve terminoloji yönetim sistemlerinin tasarımı, uygulanması ve sürdürülmesine dair ISO 26162² Nolu standarda göre Terim Bankaları genelde büyük şirketler ve hükümet kurumları tarafından oluşturulan en geniş terminoloji veri tabanlarına denir.

Bu tanıma göre Terim Bankaları arasında TERMIUM, Le grand dictionnaire terminologique, InterActive Terminology for Europe (IATE), the United Nation's Multilingual Terminology Database (UNTerm) vardır (Allard, 2012:24). Bu Terim Bankalarından IATE (InterActive Terminology for Europe- Avrupa'nın Etkileşimli Terminoloji Veritabanı) Türkiye için özellikle önemlidir çünkü bu Terminoloji Veritabanı'nda yer alan terimlerin çoğunlukla İngilizce, Fransızca, Almanca olmak üzere Avrupa Birliği'nin 25 dilinde karşılığı bulunmaktadır. Bu sistemdeki terimler gün geçtikçe artmakta ve güncellenmektedir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasıyla birlikte Türkçe de bu sistemdeki dillerin arasında yerini alacaktır. Böylece çevirmenler Türkçe terimlerin diğer dillerdeki karşılıklarına ya da diğer dillerdeki terimlerin Türkçe karşılıklarına erişme imkânına sahip olacaklardır.

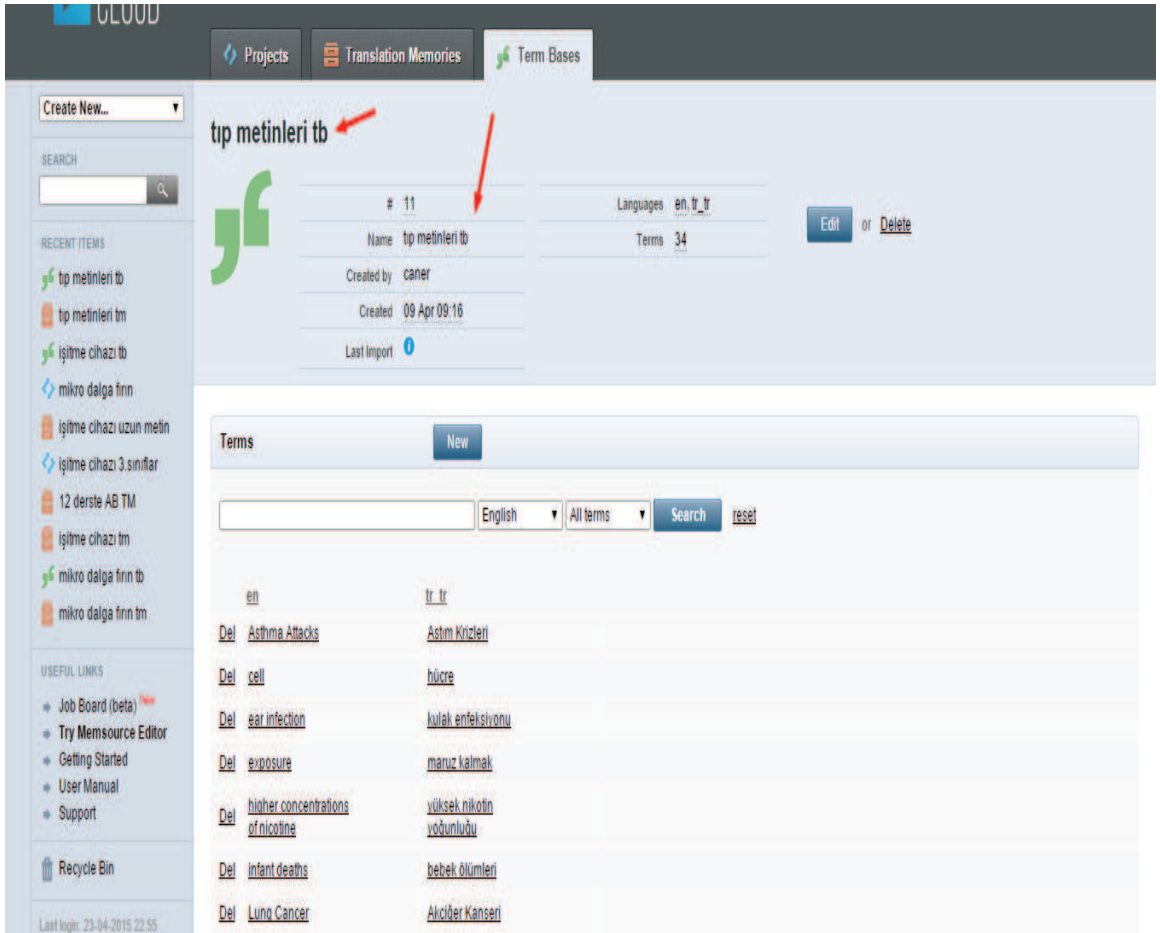
Çevirmenler bir dizi farklı alanda çevrilecek metinle karşılaştığından bu alanlara ilişkin terim bilgisine sahip olmaları yapacakları çevirilerin, ortaya konacak ürünün kaliteli olması açısından büyük öneme sahiptir. Öncelikle terminoloji çalışması yapmanın gerekçeleri incelendiğinde ilk olarak metin içi tutarlılığın sağlanması gelmektedir. Yani çevirmenler terim listeleri oluşturarak aynı terimin diğer dildeki karşılığını metnin her yerinde benzer kullanırlar. Bowker (2002: 77) etkili bir terminoloji yönetiminin maliyetleri azaltacağını, dilsel kaliteyi iyileştireceğini ve ilgili ürünü piyasaya sürme baskısının yoğun olduğu günümüzde çok önemli bir husus olan çeviri sürecindeki terim arama sürelerini azaltacağını ifade etmektedir.

Terminoloji araçlarının kullanımı çevirmenler açısından bazen kişisel bir tercih sonucu ortaya çıksa da bazı durumlarda işveren tarafından zorunlu tutulabilmektedir. Örneğin, büyük kurumsal projelerde yapılan işe özgün sözlükçelerin hazırlanması ve bu sözlüğün projenin çevirmenlerine dağıtılarak burada geçen terimlere uymaları beklenir (Bowker, 2014: 73).

---

² http://www.iso.org/iso/catalogue_detail.htm?csnumber=43427

Diğer bölümlerde bahsedilen çeviride teknoloji araçlarına yönelmenin başlıca gerekçesinin tekrar edilmesi gerekirse artan iş hacmi terminoloji yönetimi konusunda da yeniliklere başvurulmasını gerekli kılmıştır. Bu ihtiyaca cevaben Terminoloji Yönetim Araçları ortaya çıkmıştır. Bu araçların en bilinenleri arasında Trados firmasının sahip olduğu Multiterm, Star Transit firmasının sahip olduğu Termstar vardır. Bu araçlar Bilgisayar Destekli Çeviri araçlarından ayrı olarak kullanılmaktadır. Fakat son zamanlarda piyasaya çıkan Bilgisayar Destekli Çeviri araçlarının çoğunda Terminoloji Veri Tabanı bütünleşmiş haldedir ve proje oluşturma aşamasında çeviri belleği oluşturulurken terminoloji veri tabanı oluşturulmasına da imkân tanınmaktadır (bkz. Şekil 13).

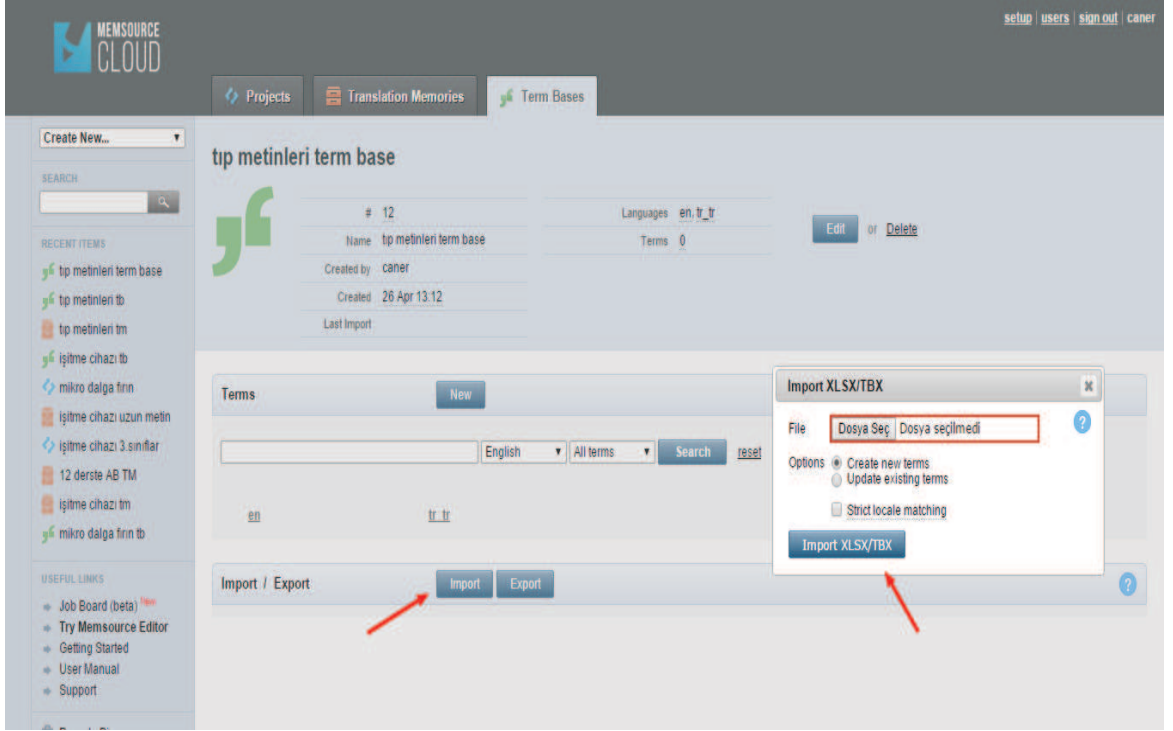

The screenshot displays the Terminology Management interface. At the top, there are tabs for 'Projects', 'Translation Memories', and 'Term Bases'. The 'Term Bases' tab is active, showing a list of term bases. The selected term base is 'tıp metinleri tb', which has 11 terms and 34 terms. The interface also shows a search bar, a 'Create New...' button, and a list of recent items. Below the term base details, there is a 'Terms' section with a 'New' button and a search bar. The search results show a list of terms in English and Turkish, such as 'Asthma Attacks' and 'Astım Krizleri'.

en	tr_tr
Del Asthma Attacks	Astım Krizleri
Del cell	hücre
Del ear infection	kulak enfeksiyonu
Del exposure	maruz kalmak
Del higher concentrations of nicotine	yüksek nikotin yoğunluğu
Del infant deaths	bebek ölümleri
Del Lung Cancer	Akciğer Kanseri

Şekil 13 : BDC Araçları İçerisinde Entegre Terminoloji Veri Tabanı

Bu terminoloji araçlarının yanı sıra çevirmenler kendilerinin hazırladığı çift dilli sözlükçeleri de sıklıkla kullanmaktadır. Bunu yaparken excel programından ya da tablolardan yararlanmaktadır. Gelişen teknoloji sayesinde hazırladıkları bu tabloları Bilgisayar Destekli Çeviri araçlarına yükleyebilmekte böylece her proje için sıfırdan terminoloji oluşturmanın alacağı zamandan tasarruf edebilmektedir (bkz. Şekil 1.14)

Şekil 1.14: BDC Araçlarına Dışarıdan Terim Yükleme

Şekil 1.14'da oklarla gösterildiği üzere çevirmen Bilgisayar Destekli Çeviri aracına entegre olan Terminoloji Veri Tabanını kullanarak dışarıdan terim yükleyebilir.

BÖLÜM 2: BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÇEVİRİ ARAÇLARININ EĞİTİMİ

2.1. BDC Araçlarının Akademik Çeviri Eğitiminde Kullanımı

Küreselleşme her alanda artan iş hacmini beraberinde getirmiştir. Çeviri bağlamında düşünüldüğünde ise son yıllarda yapılan uluslararası işbirliği ve enerji anlaşmaları; Avrupa Birliği, NATO, EFTA gibi devletlerarası birliklerin kurulması ve bu birliklere taraf olan devletlerin sayısında son yıllarda artış görülmesi; uluslararası ölçekte iş yapan firmaların sayısının artması ve aynı zamanda elektronik ticaret iş hacminin dikkate değer oranda artması; cep telefonu, bilgisayar gibi elektronik aletlerin birden fazla ülkede piyasaya sürülmesi ve dolayısıyla bu aletlerin kullanım kılavuzlarının farklı dillerde yayınlanması çeviriye yönelik ihtiyacın büyümesine neden olmuştur. Çevirideki bu iş hacminin artması ise artık geleneksel çeviri metotlarından başka destek araçlarının aranmasına yol açmıştır.

Yukarıda değinilen sürece paralel olarak bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler beraberinde çeviri araçlarının geliştirilmesini veya var olan araçların daha fazla detaylandırılmasını sağlamıştır. Bunun gerekçeleri daha derinden incelendiğinde çevirisi yapılacak metnin kullanım kılavuzları, mali raporlar vs. gibi içinde birbirini tekrar eden yapıları barındırması tutarlılık, zamandan tasarruf etme, maliyetleri düşürme gibi etkenlere ağırlık verilmesine yol açmıştır. Bu durum ise beraberinde çevirinin her geçen gün daha fazla bilgisayara dayalı yapılmasının yolunu açmıştır. Hutchins'e göre (2004) çeviri alanında bilgisayar kullanımının gerekçeleri arasında çevirisi yapılacak çok sayıda metnin olması (artan iş hacminde çevirmenlerin tek başına yeterli olamaması), büyük şirketlerin teknik metinlerini çevirtirken tutarlılık etkenine özellikle önem vermesi, tamamen teknik çevirilerin çok sıkıcı olması ve çevirmenlerin bu işleri yapmaktan kaçınması gibi nedenler vardır. Bu nedenler her gün günlük hayatımızda daha fazla yer eden bilgisayarın çevirideki yerini de genişletmesine yol açmıştır. Bowker (2014) tarafından da belirtildiği üzere son yıllarda görülen bilgisayar teknolojilerindeki gelişme çeviri alanında da izdüşümünü göstermiştir.

Çeviri tarihte hiç olmadığı kadar teknolojiyle iç içe girmiştir. Günümüzde bir çevirmenin her hangi bir bilgisayar aracını kullanmadan çeviri yapması düşünülemez hale

gelmiştir (Bowker, 2014: 88). Bilgisayarın çeviri işinde bu denli büyük yer tutması ise daha nitelikli çevirmenlerin piyasaya çıkmasını şart koşturmuştur. Bu noktada çevirmenden beklenen yetkinlikler de artmıştır. Önceden, kaynak ve hedef dile hâkim olma, kültürel arka plan bilgisi gibi birkaç adımda sıralanabilecek yetkinliklere çeviri eğitimi kalitesinin artırılmasına yönelik olarak 2009 yılında kurulan Avrupa Çevirmenlik Yüksek Lisans Programı tarafından yeni yetkinlikler³ eklenmiştir. Bu yetkinlikler arasında herhangi bir bilgi arayışında arama motorlarını, derlem analiz araçlarını ve terminoloji çıkarma araçlarını etkin kullanabilme, farklı formatlardaki kaynak çeviri metni hazırlayabilme ve hedef metni farklı formatlarda oluşturabilme, bir dizi BDÇ aracının nasıl kullanılacağını bilme, makine çevirisinin imkânlarını ve kısıtlılıklarını anlayabilme ve geliştirilen, yeni BDÇ araçlarına uyum sağlayabilme vardır.

Bu yetkinlikler ise dikkatleri çeviri eğitimi veren kurumların üzerine çekmiştir. Çeviri eğitimi veren kurumların hepsi olmamakla birlikte çoğu bu gelişmelere ayak uydurabilmek ve çeviri öğrencilerinin gelişen teknolojilerden yararlanabilmesi ve tam donanımlı olarak mezun olabilmeleri için müfredatlarına Bilgisayar Destekli Çeviri, Çeviri Araçları, Çevirmenler için Teknoloji vs. gibi farklı isimler altında dersler koymaya başlamıştır. Bununla birlikte çevirmen adaylarının Bilgisayar Destekli Çeviri araçlarına yönelik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla konulan bu derslerin müfredatı, kaçınıcı sınıfta, kim tarafından verilmesi gerektiği gibi konular standart bir zemine oturtulamadığından bu derslerden yeterince verim alınamamaktadır. Bu sorunlar incelendiğinde dikkate değer bir husus çeviri bölümlerindeki öğretim elemanlarının çoğunun çeviri teknolojilerinin bu denli yaygınlık kazanmadan önceki yıllarda eğitimlerini tamamlamalıdır. Dolayısıyla çeviri araçlarına yönelik bir bilgi eksikliği söz konusudur. Bu konudaki eksikliklerin giderilmesi ve çeviri eğitimi içerisindeki BDÇ araçları eğitiminin bir standarda oturtulmasına yönelik yurtdışında bir dizi proje gerçekleştirilmiştir. Örneğin, bunlardan biri olan ve 2007 yılında Kanada’da başlatılan CERTT (Collection of Electronic Resources in Translation-Çevirideki Elektronik Kaynakların Derlenmesi) projesinde⁴ gerek çevirmen adaylarına gerekse çeviri eğitimi veren kişilere yönelik bir dizi kaynak sunulmaktadır. “The Translation Ecosystem” Projesi de benzer bir amaca sahiptir. Bu iki proje çeviri teknolojileri eğitim plat-

---

³ http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/emt_competences_translators_en.pdf

⁴ <http://aix1.uottawa.ca/~certt/CERTT-main-EN.htm>

formu olan “LinguisTech” sitesinde tek çatı altında birleştirilmiştir. ⁵ Bu site aracılığıyla çevirmenler, çevirmen adayları ve çeviri eğitimi veren kişiler çeviri belleklerine, alandaki yayınlara, okuma listelerine ulaşabilmektedir. Bu projeler Kanada’da çevirmenlerin çeviri araçları konusunda uzmanlaşmasıyla kalmayıp aynı zamanda en iyi uygulamaların benimsenmesinde, ilgili çeviri aracı seçiminde ve kullanımında doğru kararlar almalarında gerekli becerileri geliştirmelerine imkân tanımaktadır (Bowker, 2014: 90).

Alanda çalışan kişilere destek sağlayacak bir diğer proje ise Leonardo da Vinci programı kapsamında Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve profesyonel çeviri alanında çalışan öğretmenlere ve eğitimcilere yenilikçi eğitim imkânları geliştirmeyi ve test etmeyi amaçlayan “eCoLoTrain” ⁶projesidir. Projenin temel amaçlarını açmak gerekirse “eCoLoTrain” projesi ile çeviri eğitimi veren kişilere yönelik çevrimiçi eğitim materyalleri ve metodoloji rehberleri geliştirilerek ve bu öğretmenler derslerinde çeviri araçlarını kullanmaya teşvik edilerek geleneksel çeviri dersleri ile çeviri teknolojileri konulu uzmanlık dersleri arasındaki boşluk kapatılmaya çalışılmaktadır. Projenin sitesinde Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Terminoloji, Çeviri Belleği, Proje Yönetimi ve Yazılım Yerelleştirmesi başlıkları altında toplanmış çeviri teknolojileriyle ilgili bir dizi modül bulunmaktadır. İlgili kişiler buradaki modüllerden birini seçip adımları takip ederek derslerini tasarlayabilir, çeviri araçlarına dair ayrıntılı bilgi edinebilirler.

Çeviri teknolojilerinin eğitiminde karşılaşılan bir diğer sorun ise öğrencilere hangi aracın öğretileceğidir. Çeviri belleği, terminoloji oluşturma araçları, kalite kontrol araçları vs. gibi farklı kategorilerdeki araçların sayısı artmaya devam ettiğinden çeviri eğitimi veren kişiler öğrencilerine uygulamalı eğitim verirken bu araçlardan birini seçme zorunluluğu ile karşılaşmaktadır. Bu noktada hangi aracın seçileceği ve bunun öğrencilerin gelecekteki çeviri hayatlarında ne gibi yansımaları olacağı gibi sorular ön plana çıkmaktadır. İdeal olarak öğrencilerin programlar arasındaki farklılıkları değerlendirme imkanına sahip olabilmeleri için en az iki programı öğrenmeleri gerekir (Bowker, 2014:93). Burada ise ilgili BDC araçlarının maliyet sıkıntısı ortaya çıkmak-

---

⁵ <http://linguistech.ca/Home>

⁶ <http://ifk-kurse.fh-flensburg.de/ecolotrain/?L=1>

tadır. Çoğu eğitim kurumu bu araçların maliyetini karşılamaya olumlu bakmamaktadır. Fakat önemli olan derslerde BDC araçları hakkındaki temel ilkelerin öğretilmesi olduğundan hangi aracın seçileceği ikinci plana atılabilmektedir. Böyle bir durumda öğretmenler öğrencilerine ücretsiz yazılımları konusunda rehberlik edebilir, böylece öğrencilerin birden fazla yazılım hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanır. Öğrenciler çeşitli araçları ne kadar fazla kullanırlarsa çeviri iş hayatına başladıklarında acemilikleri o kadar az olur (Dillon ve Fraser 2006:75).

Çeviri araçların öğretiminde yaşanan sıkıntılardan bir diğeri ise öğrencilerin bu araçları çoğunlukla bilgisizlikten ya da yanlış bilgiye sahip olmalarından kaynaklı olarak işlerini ellerinden alacak düşman olarak görmeleridir. Öğrenciler temelsiz bilgilerle bu araçlara yönelik olumsuz düşüncelere sahip olmaktadır. Bu noktada öğretmenin öğrenme sürecinin içselleştirilip içselleştirilmediğini kontrol etmesi açısından öğrencilerinden geri-bildirim almasında büyük fayda vardır (Balkul, 2013: 470). Bu geri bildirimler sayesinde dersin müfredatında değişikliğe gidilebilir, öğrencilerin sorularına çözüm bulunabilir ve öğrencilerin dersten kopmalarının önüne geçilmiş olur. Böylece Kiraly (2000) tarafından bahsedildiği üzere çeviri eğitimi veren kişi sınıf içerisinde bir kolaylaştırıcı rolünü üstlenerek daha az bilgisayar becerisine sahip öğrencilerin bilgisayar kullanımına yönelik isteklerinin oluşmasında onları yönlendirir.

2.2. Sağladıkları Avantajlar ve Ortaya Çıkan Sorunlar Temelinde BDÇ Araçları

Profesyonel çeviri alanı hiç şüphesiz insan ve bilgisayar etkileşiminin iç içe geçmiş bir parçasıdır (O'Brien, 2012:1). Bu etkileşim çevirmenler için çeşitli kolaylık ve zorluları ortaya çıkarmıştır. Bu noktada ilk olarak Bilgisayar Destekli Çeviri araçlarının sağladığı kolaylıklar incelenecektir.

Diğer bölümlerde kısaca ele alınan bu kolaylıkların başında çeviride Hız, Etkin Maliyet, Kalite, Tutarlılık ve bunların beraberinde getirdiği Verimlilik vardır. Genelde Bilgisayar Destekli Çeviri araçları özelde Çeviri belleklerinin sağladığı bu avantajlar çeşitli araştırmalar tarafından incelenmiştir (Christensen ve Schjoldager, 2010:2). Bu araştırmalardan ortaya çıkan bilgilere göre Çeviri Bellekleri verimliliğin artırılmasına yardımcı olmaktadır (LeBlanc, 2013: 5) Yani çeviri hizmeti sağlayan kuruluşlar ya da serbest çevirmenler kendilerinden çeviri hizmetini talep eden müşterilerine daha hızlı hizmet sağlayabilmektedir.

Çeviri belleklerinin sağladığı ikinci bir kolaylık ise bu araçlar sayesinde çeviride Tutarlılık sağlanmakta böylece çevirinin kalitesi artmaktadır. Burada tutarlılığın sağlanmasında terminoloji yönetim araçları ve çeviri bellekleri büyük önem arz etmektedir. Bu araçlar sayesinde aynı proje üzerinde çalışan farklı çevirmenler standart bir terminolojiyi kullanabilmektedir. Bu kolaylık geniş kapsamda değerlendirildiğinde aynı zamanda çeviride kaliteyi de etkilemektedir.

BDÇ araçlarının sağladığı bir diğer kolaylık ise çevirmenleri sıkıcı ve tekrar eden işlerden rahatlatmaktır (Leblanc, 2013: 6). Çevirmenlerden genelde kullanım kılavuzları, yönetmelikler vs. gibi metinlerin yeni versiyonlarını çevirmeleri istenebilir. Aynı şekilde web sitesi, basılı veya çevrimiçi kılavuzlar düzenli olarak güncellenir. BDÇ araçları sayesinde çevirmen bu metinlerin tamamını çevirmektense sadece farklı olan yerlerini çevirir. Bu süreçte BDÇ araçları ciddi kolaylık sağlar. Bu tür bir iş çevirmene herhangi bir yardımcı araç kullanmadan yük olarak gelebilir fakat BDÇ araçları sayesinde çevirmenler bu yükten kurtulur.

Çeviri belleklerinin aynı zamanda pedagojik bir işlevi de vardır (Leblanc, 2013: 6). Bu araçlar sayesinde çevirmenler anlaşılması zor yapıların çevirisine dair deneyimlerini birbirleriyle paylaşabilir. Bu işlev de dolaylı olarak standartlaşmaya ve çeviride kalitenin artırılmasına etki eder. Bu çalışmanın tutumla ilgili Anket maddelerinde de ele alındığı üzere BDÇ araçlarının çevirmenler arasındaki takım çalışmasını artırıcı bir işlevi de vardır. Çevirmenler çevrimiçi olarak projelerde deneyimlerini, karşılaştıkları zorlukları paylaşabilirler. Böylece çeviri araçları eğitici bir nitelik kazanır.

Bilgisayar Destekli Çeviri araçlarının kullanımında görülen zorlukların başında ise bağlam sorunu göze çarpmaktadır. Bu araçlar sekme temelinde çalıştığından çeviri sürecinde çevirmenlerin bağlamı dikkate salmamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla bağlamdan yoksun çeviriler ortaya çıkmaktadır (Canım, 2011: 8).

Çeviri Bellekleri ve Terminoloji Yönetim Araçları özelinde değerlendirildiğinde ortaya çıkan diğer bir sorun ise bu araçların çoğu zaman proje içerisindeki herkese açık erişimli olmaları sebebiyle herkesin bu araçlara terim yükleyebilmeleri imkânı doğmaktadır. Dolayısıyla bunlar yanlış terimleri veya yanlış çevirileri barındırabilmektedir. Bu yanlışlar dikkatli şekilde incelenmediğinde hataların tekrar edilmesine neden olmaktadır (Bowker, 2005: 17).

Çeviri araçlarının kullanımıyla ortaya çıkan etkileri özetlemek gerekirse bu araçlar bir taraftan hız, etkin maliyet vs. gibi imkânları ortaya koyup kalitenin artırılmasını sağlarken diğer taraftan bu araçlar içerisine yüklenen bilgilerin yanlış olmaları sebebiyle kalitenin azalmasına, hatalı çevirilere de neden olabilmektedir.

BÖLÜM 3: YÖNTEM

3.1 Çalışmanın Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Bu çalışma Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı öğrencilerinin Çeviri Teknolojilerine Yönelik tutumlarının Bilgisayar Destekli Çeviri dersi almadan önce (ön-test) ve dersi aldıktan sonra (son-test) olmak üzere iki kez yapılan tutum anketiyle değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Bu noktada ilk olarak Anket kavramının tanımının verilmesinde yarar vardır. Anket, insanların yaşam koşullarını, davranışlarını, inançlarını veya tutumlarını betimlemeye yönelik bir dizi sorudan oluşan bir araştırma materyalidir. Anketlerde olgusal sorular, bilgi soruları, davranış soruları ile inanç ve kana soruları yer alabilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009: 181).

Bu çalışmanın Anket sorularını ise Çeviri Bölümü öğrencilerinin BDÇ araçlarına yönelik tutumlarına ilişkin sorular oluşturmaktadır. Burada Tutum kavramını açıklamak gerekirse tutum, bireyin belli durumlar sırasında, davranış şeklini önceden seçtiği zihinsel durumdur. Tutum, bireyin herhangi bir nesne, insan veya olay hakkındaki olumlu ya da olumsuz değerlendirmesinin ifadeye dökümüdür. Tutum soruları kişilerin uzun süreli yaşam deneyimleri ve yetişme süreçleri içinde kazandıkları temel kişilik eğilimlerini yakalama amacındadır (Balcı, 2009: 147). Tutum ölçeği ise bireylerin bir konuya ilişkin görüşlerinin açık veya kapalı uçlu sorularla belirlenmesine yönelik geliştirilen ölçme aracıdır. Çeviri teknolojileri bağlamında tutum ölçekleri öğrencilerin ya da profesyonel çevirmenlerin çeviri teknolojilerine, bu teknolojilerin çevirmenlere getirdiği yükümlülükler, bu teknolojilerin olumlu veya olumsuz yönlerine, bu teknolojilerden faydalanma şekillerine ve çeviri teknolojileri dersinin anlatılış şekline vs. yönelik tutumlarının incelenmesi amacıyla kullanılabilir. Bu çalışmada profesyonel çevirmenlerden ziyade çeviri öğrencilerinin tutumları incelenmiştir, zira BDÇ aracını ilk kez veya birkaç kez kullanmış ya da hiç kullanmamış çeviri öğrencilerinin bu araçları kullanan hatta bu araçlar konusunda sertifikalandırılmış profesyonel çevirmenlere göre daha uygun bir örneklem grubu oluşturacağı varsayılmıştır.

Bu çalışmada öğrencilerin tutumlarının ölçülebilmesi amacıyla kapalı uçlu sorular kullanılmıştır. Yapılandırılmış sorular olarak da adlandırılan bu tip sorularla öğrencinin

BDÇ araçları bağlamındaki belirli konulara (kalite, hız, verimlilik vs.) yönelik tutumları derecelendirme ölçeğiyle belirlenmeye çalışılmıştır. Derecelendirme ölçekleri, bireyin anket maddesine ilişkin cevaplarını (tepkilerini), birbirini mantıksal bir düzen içinde izleyen ölçek noktaları (cevap seçenekleri) üzerinde kendisine en uygun olan geleni seçerek göstermesini sağlar (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009: 129).

Hazırlanan Anketteki sorulara verilen cevaplar Likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Reinsis Likert tarafından geliştirilen bu tutum ölçeğinde temel yaklaşım ölçeği cevaplayan kişilerin maddelere ne ölçüde katılıp katılmadıklarını belirtmeleridir. Kişinin ölçek puanı maddelere verdiği cevapların puanları toplanarak elde edilir. Bu çalışma için Likert ölçeğinin belirlenmesine yönelik gerekçeleri belirtmek gerekirse öncelikli olarak tutum gibi bir psikolojik özelliği ölçmede, belli bir konudaki görüşleri ortaya çıkarmada veya bir davranışın gözlenme sıklığını belirlemede daha çok Likert tipi derecelendirme ölçekleri kullanılmaktadır. Ölçeğe göre her maddeye verilen cevapların bir puanı bulunmaktadır. Ölçekte birçok madde bulunduğundan bir bireyin puanı onun bu maddelerden ne kadarına katıldığı ya da doğru cevap verdiği göre değişir (Balcı, 2009:128). Bu noktayı sadeleştirmek gerekirse tutum sorularına verilen cevapların (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) her birinin (1 ile 5) arasında puan değeri bulunmaktadır.

Kesinlikle Katılmıyorum	=	1
Katılmıyorum	=	2
Kararsızım	=	3
Katılıyorum	=	4
Kesinlikle Katılıyorum	=	5

Çalışmada ölçek tipi belirlendikten sonra Anket geliştirme aşamasına geçilmiştir. Bu kapsamda birinci bölümü ankete katılanlar hakkında kişisel bilgileri içeren ikinci bölümü ise çeviri teknolojileri hakkındaki çeşitli konu başlıklarından seçilmiş tutumları içeren bir Anket hazırlanmıştır. Ankete yönelik madde hazırlama sürecinde kapalı uçlu sorulardan yararlanılmıştır. Madde hazırlama sürecinde uzman görüşleri dikkate alınmış ve gereken yerlerde değişikliğe gidilmiştir. Bu bağlamda öncelikli olarak taslak bir Anket formu oluşturulmuştur (Bkz. EK I).

Bu taslak Anket formuna öğrencilerin BDÇ araçlarına yönelik tutumlarıyla ilgili maddeler yazılmıştır. Bu Anket kapsamında özellikle 2. Bölümdeki tutumla ilgili maddelerin belirlenme sürecinde kafa karıştırıcı, yoruma açık sorular çıkartılmıştır. Ayrıca teknik terimlerin sayısı azaltılmış, kullanılması gereken yerlerde ise öğrencilere ana hatlarıyla açıklaması verilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında olumsuz veya olumlu maddelerin artarda gelmemesine özen gösterilmiş, sorular karışık sıra içerisinde verilmeye çalışılmıştır.

Yapılan değişikliklerle birlikte Anketin kişisel bilgilerle ilgili olan 1. Bölümünde 8, tutumlarla ilgili olan 2. Bölümünde 15 olmak üzere toplamda 23 soru belirlenerek Ankette son şekli verilmiştir. (Bkz. EK II).

Anketin 2. Bölümünde yer alan tutumla ilgili sorular yakından incelendiğinde bu soruların kendi içerisinde konu başlıklarına ayrıldığını görmek mümkündür. Bu kapsamda aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 2
Anketteki Tutum Sorularının
Konu Başlıklarına Göre Sınıflandırılması

Konu Başlıkları	Anketteki Soru Numaraları
Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Kalite İlişkisi	3, 13, 14
Çeviri Teknolojileri ve Verimlilik İlişkisi	4, 5, 6
Çeviri Belleğinin Derlem Olarak Kullanımı	9, 10
Çeviri Teknolojilerinin Çeviri Eğitimdeki Yeri	1, 8, 11, 15
Diğer Konular (Makine Çevirisi-BDÇ ayrımı, Değişen Çevirmen Tanımları, BDÇ-Takım Çalışması İlişkisi)	2, 7, 12

Tablo 2’de görüldüğü üzere Anket içerisindeki tutum soruları içeriklerine göre beş ana başlığa ayrılmıştır. Bu başlıklar aynı zamanda Çeviri Teknolojileri konusundaki güncel tartışmalara da ışık tutmaktadır. Bu başlıkların belirlenmesi sürecinde Çeviri Belleğinin profesyonel çevirmenler üzerindeki etkisi konulu daha önce yapılan çalışmalarda dile getirilen hususlar dikkate alınmıştır (Christensen ve Schjoldager, 2011: 125). Dolayısıyla Anketteki soru başlıklarının çeviri teknolojileri konusundaki güncel tartışmaları yansıtması gerektiği gerçeği göz ardı edilmemiştir.

3.2 Çalışmanın Araştırma Soruları

Bu başlık altında çalışmada kullanılan Anketin tutum sorularından elde edilen Araştırma Soruları verilecektir. Araştırma sorularının belirlenmesinde önceki başlıkta belirtilen konular (kalite, verimlilik, BDÇ’nin eğitimi vs.) dikkate alınmıştır.

Bu çalışmanın araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

1. Bilgisayar Destekli Çeviri dersi almamış çeviri bölümü öğrencilerinin dersi aldıktan sonra Çeviri Teknolojilerine yönelik tutumları anlamlı düzeyde değişir mi?
2. BDÇ dersi almak öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Kalite İlişkisi konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirir mi?
3. BDÇ dersi almak, öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Verimlilik İlişkisi konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirir mi?
4. BDÇ dersini almak, öğrencilerin Çeviri Teknolojilerinin ders müfredatlarında yer almasına ilişkin tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirir mi?

3.3 Çalışmanın Evreni ve Örneklem Grubu Hakkında Bilgi

Hazırlanan Anketin pilot uygulaması hakkında bilgi vermeden önce Çalışmanın evreni ve örneklem grubu hakkında bilgi verilmesinde yarar vardır. Çalışmanın evrenini Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dallarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu Anabilim Dalları arasında Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim dalından Bilgisayar Destekli Çeviri dersini

ilgili dönemde almayacak öğrenciler vardır. Çalışmanın örneklem grubunu ise İngilizce Mütercim-Tercümanlık bölümü 2. ve 3. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

3.3.1 Çalışma Örneklem Grubunun Cinsiyet Dağılımı

Bu başlık altında çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı verilecektir. İstatistiksel Analiz programındaki bilgilere göre erkek ve kız öğrencilerin yüzdesi, toplam sayısı vs. için Tablo 3.2 elde edilmiştir.

Tablo 3
Örneklem Grubunun Cinsiyet Dağılımı

Statistics (İstatistikler)					
Cinsiyet					
N(sayı)		Valid(Geçerli)	66		
		Missing (geçersiz)	0		
Cinsiyet					
		Frequency (kişi sayısı)	Percent (yüzde)	Valid Percent (geçerli yüzde)	Cumulative Percent (kümülatif yüzde)
Valid	Kız	30	45,5	45,5	45,5
(geçerli)	erkek	36	54,5	54,5	100,0
	Total (toplam)	66	100,0	100,0	

Tablo 3'te görüldüğü üzere 30 kız 36 erkek olmak üzere toplamda 66 öğrenci çalışmaya katılmıştır.

3.4 Pilot Uygulama

Anket sorularının değiştirilmesinde ve güncellenmesinde büyük önem arz eden pilot uygulama Anketin güvenilirliğinin nicel verilerle desteklendiği bir aşamadır. Ön dene-me olarak da adlandırılan Pilot uygulama taslak Anketin gerçek uygulama öncesi sı-nanmasıdır; yani bir anlamda gerçek anket uygulamasının bir provası niteliğindedir (Balcı, 2009:161). Bu pilot uygulama için gerçek çalışma örneğine benzerlik ta-şımaları sebebiyle İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim dalından ve yukarda anı-lan diğer Anabilim dallarından toplamda 63 öğrenciye ulaşılmıştır. Pilot uygulama ön-cesinde öğrencilere çalışmadan kısaca bahsedilmiş ve anketi cevaplamanın kendilerine herhangi bir yükümlülük getirmeyeceği bildirilmiş ve öğrencilerden Anketi samimi şekilde cevaplamaları istenmiştir. Ayrıca pilot uygulamada öğrencilerden Ankete isim-lerini yazmamaları istenmiştir. Böylece öğrencilerinin samimi cevapları vermelerine yönelik zemin oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca yukarıda bahsedildiği üzere pilot uygulama yapılan öğrenciler asıl uygulama yapılmayacak öğrenciler arasından seçil-miştir.

3.4.1. Pilot Uygulama Verilerinin Değerlendirilmesi

Pilot uygulamada elde edilen verileri incelemeye geçmeden önce Güvenirlik kavramı-nın açıklanmasında yarar vardır; zira pilot uygulamada elde edilen sonuçlar güvenilirlik çerçevesinde değerlendirilecektir ve ancak Anket soruları güvenilir olduğunda gerçek uygulamaya geçilebilecektir. Güvenirlik, ölçme aracının benzer şartlar altında ilgili durumu ölçmek için her kullanılışında aynı ya da benzer sonuçlar verip vermediği ile ilgilidir (Gürer ve diğerleri, 2014: 84). Güvenirlik, söz konusu testin ölçmek istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğü ile ilgilidir. Anketin güvenilir olması demek ankette yer alan soruların gerekli bilgiyi elde etmeye elverişli olması demektir (İslamoğlu ve Almaçık, 2013:147).

Güvenirliğin test edilmesi ise bir dizi yöntemle yapılmaktadır. Bunlar arasında test-yeniden test yöntemi, ikiye bölme yöntemi, paralel formlar vs. gibi yöntemler vardır. Ayrıca bu yöntemlere ek olarak İstatistik yöntemler de kullanılabilir. Bu yöntemlerden

en yaygın olanı Cronbach (1951) tarafından geliştirilen ve ölçeğin iç tutarlılığını değerlendiren Cronbach α katsayısı yöntemidir. Bu katsayı, çok sorulu bir ölçekteki sorular arasındaki uyumun derecesini gösterir ve 0 ile 1 arasında değerler alabilir. Cronbach α katsayısı 1'e yaklaştıkça, ölçekteki sorular arasındaki içsel uyumun o denli yüksek olduğu söylenebilir (İslamoğlu ve Alınçık, 2013:278). Böylece tüm sorular arasındaki ilişki eş zamanlı olarak incelenmiş olur. Sosyal bilimler için kabul edilen asgari güvenilirlik katsayısı değeri ise 0.70'in üzerindedir (Demircioğlu, G: 2012).

Belirtilen gerekçeler dolayısıyla Güvenirliği test edilmek istenen pilot uygulama verileri SPSS (PASW 18) İstatiksel Analiz programına girilmiştir. Veriler sisteme girilirken önceki başlıklarda bahsedilen puan değerleriyle kodlanmıştır (Kesinlikle Katılmıyorum = 1, Katılmıyorum = 2, Kararsızım = 3, Katılıyorum = 4, Kesinlikle Katılıyorum = 5) ve tutum sorularının pilot uygulamadaki güvenirliliğine ilişkin aşağıdaki sonuç elde edilmiştir.

Tablo 4
Pilot Uygulama Güvenirlik Katsayısı

RELIABILITY (GÜVENİRLİK)			
Case Processing Summary (İşlem Özeti)			
		N (katılımcı sayısı)	%(katılımcı yüzdesi)
Cases	Valid (geçerli)	63	100,0
	Excluded ^a (geçersiz)	0	,0
	Total (toplam)	63	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics (Güvenirlik İstatistikleri)	
Cronbach's Alpha	N of Items (Soru Sayısı)
,790	15

Tablo 4 incelendiğinde tamamı geçerli 63 öğrencinin 15 soruluk pilot uygulamada yer aldığı görülmektedir. Bu 15 sorunun iç tutarlılığına ilişkin Cronbach α katsayısı ,790 olarak bulunmuştur. Bu değer Sosyal Bilimler için kabul edilen asgari 0,7 değerinin üzerindedir. Testteki maddelerin güvenilirliğine ek olarak Tablo 5'te her bir maddenin ayrı ayrı analizi yapılmıştır.

Tablo 5
Pilot Uygulama Madde Analizi

Item Statistics (Madde Analizleri)			
	Mean (Ortalama)	Std. De- viation (Standart Sapma)	N (Kişi Sayısı)
1. Bilgisayar çeviri eğitiminde etkin kullanılabilir.	4,1270	,94172	63
2. Bilgisayar Destekli Çeviri(BDÇ) denildiğinde aklıma Makine Çevirisi gelir.	3,3492	,80640	63
3. BDÇ araçları çeviri hızını artırır.	3,9683	,84182	63
4. BDÇ araçları çevirmenin iş yükünü azaltır.	4,0159	,87052	63
5. BDÇ çevirmenin zamandan tasarruf etmesini sağlar.	4,0794	,88539	63
6. BDÇ araçlarının kullanımı çevirmen için yeni yükümlülükleri beraberinde getirir.	3,8730	,77235	63
7. Çeviri eğitiminde BDÇ araçlarının kullanılması öğrencilerin motivasyonunu artırır.	3,8413	,84637	63
8. Çeviri yaparken sözlüğe ihtiyaç duyduğumda, daha önceki çalışmalarımda oluşturduğum çeviri belleğinden yararlanırım.	3,6508	1,16617	63
9. Benzer (eşdeğer) metinlerde BDÇ araçları yarar sağlar.	4,0159	,77235	63
10. Anlaşılması zor yapıların çözümleri ilgili BDÇ araçları sayesinde paylaşılabilirdiğinden çeviri araçlarının öğretici bir işlevi vardır.	3,9524	,72798	63
11. BDÇ araçlarının kullanılması takım çalışmasını artırır.	3,3333	,64758	63
12. BDÇ araçları kullanılarak terim ve tümce düzeyinde tutarlılık sağlanabilir.	3,3810	,86934	63
13. BDÇ araçları yanlış çevirilerin tekrar edilmesine neden olur.	2,7143	,72798	63
14. Çeviri öğrencileri BDÇ araçlarını kullanmaya teşvik edilmelidir.	3,8413	,76636	63
15. BDÇ ile yapılan çeviriler istenilen kalitede olmaz.	3,1905	,80035	63

Tablo 5 yakından incelendiğinde 15 sorunun her birine verilen ortalama puan değeri görülmektedir. Bu değer her bir soruya verilen toplam puanın kişi sayısına bölünmesiyle hesaplanmıştır. Diğer sütunda ise soruların standart sapma değerleri verilmiştir. Genel olarak sosyal bilimlerdeki araştırmalarda Cronbach α katsayısı ile ilgili (İslamoğlu ve Alınçık, 2013:279).

$0,00 < \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,41 < \alpha < 0,60$ ise ölçek güvenilirliği düşüktür.

$0,61 < \alpha < 0,80$ ise ölçek güvenilirliği kabul edilebilir seviyededir.

$0,81 < \alpha < 1,00$ ise ölçek güvenilirliği yüksektir.

Değerlendirmesi dikkate alındığında hazırlanan ölçeğin Güvenilir olduğuna ve ön-test ve son-test aşamalarında kullanılabilir olduğuna kanaat getirilmiştir.

3.5 Çalışma Verilerinin Değerlendirilmesi

Veri değerlendirme sürecinde, örneklem grubuna Bilgisayar Destekli Çeviri dersi anlatılmadan önce dağıtılan Anketlere verdikleri cevapların sonuçlarından elde edilen veriler, önceki başlıkta belirtilen kodlamalara uygun olarak (Kesinlikle Katılmıyorum = 1 puan, Katılmıyorum = 2 puan, Kararsızım = 3 puan, Katılıyorum = 4 puan, Kesinlikle Katılıyorum = 5 puan şeklinde) numerik olarak SPSS(PASW 18) İstatistiksel Analiz programına pre-test (ön-test) değerleri olarak girilmiştir (Bkz. Tablo 6).

Bu değerlerin söz konusu programa numerik olarak girilme şeklinin sadeleştirilerek anlatılması gerekirse öncelikli olarak toplamda 66 öğrencinin her biri için 15 soruya verilen toplam bir puan elde edilmiştir. Bu toplam puan hesaplanırken öğrencilerin sorulara verdikleri puanlar toplanmış ve 2. 7. ve 14. Anket maddeleri olumsuz anlam taşıdığından bu maddeler toplamdan çıkarılmıştır. Elde edilen bu puan söz konusu öğrencinin ön-test puanı olarak belirlenmiştir. Bu şekilde toplamda 66 öğrencinin her birinin bir ön-test puanı olmuştur.

Tablo 6
Tutumların Puan Değerleri

Tutumlar	Puan Değeri
Kesinlikle Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Kararsızım	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle Katılıyorum	5

Aynı maddelerden oluşan Anket dönem sonunda uygulanarak son-test gerçekleştirilmiştir. Son-test verileri programa girilirken ön-test verilerini girmede seçilen yol takip edilmiştir. Böylece her bir öğrencinin bir ön-test bir de son-test puanı olmuştur.

Her bir öğrenciye ait bu iki değer kıyaslanmasıyla öğrencilerin tutumlarındaki değişikliğin görülmesi amaçlanmıştır. Bunun için bağımlı örneklem t-testi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizine geçmeden önce özellikle çeviri alanı üzerine çalışan araştırmacılara hem kolaylık sağlaması hem de referans noktası olması amacıyla kullanılan veri analizi yönteminin sadeleştirilerek açıklamasının yapılmasında yarar vardır.

İlk olarak “t-testi” kavramına açıklık getirmek gerekirse t-testi hipotez testlerinde en yaygın olarak kullanılan yöntemdir. T-testi ile iki grubun ortalamaları karşılaştırılarak aradaki farkın rastlantısal olarak mı yoksa istatistiksel olarak mı anlamlı olduğuna karar verilir (Baş, 2013: 118). T-testi kendi içerisinde tek-örneklem t-testi, bağımsız iki örneklem t-testi, eşleştirilmiş iki örneklem t-testi olarak alt başlıklara ayrılmaktadır. Fakat çalışmamız için bunlardan biri olan eşleştirilmiş (bağımlı, ilişkili) örneklem t-testi kullanılarak istatistiksel anlam çıkartılmaya çalışılmıştır. Çünkü ön-test ve son-test grubu aynı kişilerden oluşmaktadır.

T-testinin bir alt başlığı olan ve Eşleştirilmiş İki Örneklem testi olarak da adlandırılan Bağımlı Örneklem T-testi ise aynı bireylerden oluşan tek bir örneklem üzerinde iki farklı zamanda ya da koşulda yapılan metrik ölçümler arasında anlamlı bir fark olup

olmadığının test edilmesinde kullanılan testtir. En sık kullanıldığı yerler öncesi-sonrası şeklindeki deneysel tasarımlardır (İslamoğlu ve Alnıaçık, 2013:279). Bu test iki deney koşulu olduğunda ve her bir deneyde de aynı katılımcılar yer aldığında kullanılır. Bu test ilişkili örneklem t-testi, bağımlı örneklem t-testi ya da eşleştirilmiş örneklem t-testi olarak adlandırılır (Field, 2009: 360). Tek grup ön test –son test deseni için verilerin analizinde genelde ilişkili ortalamalar t-testi uygulanır (Balcı, 2009: 216).

Çalışmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde kullanılacak istatistiksel analiz metoduna karar verildikten sonra çalışmanın bulgularına geçilmiştir.

BÖLÜM 4: BULGULAR

4.1 Ön-test ve Son-test Verilerinin Değerlendirilme Yöntemi

Bu başlık altında örneklem grubunun ön-test ve son-test uygulamasında Anket sorularına verdiği cevaplar karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bunun gerçekleştirilebilmesi amacıyla ilk olarak örneklem grubundaki 66 öğrencinin her birinin toplam 15 tutum sorusuna verdiği cevaplar nümerik olarak kodlanarak toplanmıştır. Bu toplamdan anketin olumsuz tutum soruları (2, 7 ve 14) çıkartılarak her bir öğrenciye bir ön-test puanı ve bir son-test puanı atfedilmiştir. Teorik olarak ifade edilenlerin uygulamada gösterimi için aşağıdaki Excel tabloları yardımcı olacaktır. Tablolarda sadece 10 öğrencinin temsili değerleri gösterilmiştir (Bkz. Tablo 7 ve 8).

Tablo 7
Ön-test Puanlarının Toplanması

	Soru No															ön-test puan toplamı
öğrenci no	1. soru	2. soru	3. soru	4. soru	5. soru	6. soru	7. soru	8. soru	9. soru	10. soru	11. soru	12. soru	13. soru	14. soru	15. soru	
1	5	1	-2	4	4	4	-5	4	3	5	3	4	4	-4	5	35
2	4	4	-2	4	4	4	-4	4	3	4	4	4	4	3	4	44
3	4	4	-1	4	5	5	3	4	2	3	4	4	2	-4	3	42
4	5	5	-2	5	5	5	-5	5	4	4	4	3	3	3	4	48
5	5	3	-2	5	4	5	-4	3	4	4	3	3	4	3	4	44
6	3	2	3	4	4	4	-4	5	5	4	4	2	3	-5	4	38
7	5	3	-2	5	4	4	3	3	2	4	3	3	3	3	4	47
8	5	2	-1	5	4	4	-2	4	3	3	4	4	2	-2	4	39
9	5	4	2	4	5	5	-2	4	2	5	4	4	5	-5	5	47
10	4	2	3	4	4	4	-4	4	4	4	4	3	5	-5	4	40

Tablo 8
Son-test Puanlarının Toplanması

öğrenci no	Soru No															son-test puan toplamı
	1. soru	2. soru	3. soru	4. soru	5. soru	6. soru	7. soru	8. soru	9. soru	10. soru	11. soru	12. soru	13. soru	14. soru	15. soru	
1	5	-5	1	5	5	5	-5	5	5	5	4	5	5	-1	5	44
2	4	-4	2	5	4	4	-4	4	4	4	4	4	4	-4	5	36
3	5	-1	1	5	5	5	-4	4	5	5	5	5	5	-1	5	49
4	5	-5	4	5	5	5	-5	5	5	5	5	5	4	-2	5	46
5	5	-1	2	5	5	5	3	5	5	5	5	5	5	-4	5	55
6	2	-4	3	2	2	2	-2	3	3	3	3	2	2	3	3	27
7	5	-2	2	5	5	5	-4	5	5	5	4	5	5	3	5	53
8	4	-1	2	5	5	5	-4	4	3	4	4	4	5	-2	4	42
9	5	3	1	5	5	5	-4	5	5	5	4	3	5	-2	5	50
10	4	-2	3	5	5	5	3	4	3	5	4	4	5	-5	5	48

Tablo 7 ve 8 yakından incelendiğinde her satırda öğrencilerin sorulara verdiği cevapların nümerik değerleri bulunmaktadır. Son sütunda ise bu değerler hem ön-test hem de son-test için toplanmıştır. Anketin 2, 7 ve 14. Maddeleri olumsuz anlam içerdiğinden bu maddelerin kodlanması negatif olarak yapılmıştır. Bu tabloda gösterilen değerler daha sonra SPSS (PASW 18) İstatistiksel Analiz programına girilerek karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

4.2 Ön-test ve Son-test Puanlarının Karşılaştırılması

Önceki bölümde anlatıldığı şekilde programa girilen ön-test ve son-test değerleri, aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesi amacıyla eşleştirilmiş t-testi yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu değerlendirmeye geçmeden önce ilk olarak istatistiksel anlamlılık, sıfır (null) hipotez, alternatif (araştırma) hipotezi gibi kavramların tanımının yapılmasında fayda vardır.

Hipotez kavramının tanımına bakıldığında aynı sonuca varan bir dizi tanımla karşılaşılmaktadır. Bunlardan birkaçını burada vermek gerekirse, Hipotez bir araştırmanın

olası sonucuna dair yapılan tahminlerin ifadesidir. Olaylar arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik bilimsel bir öneri, bir önermedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009: 64). Hipotez olaylararası ilişkileri açıklayan bir yapıdır. Değişkenler arasında var olduğu düşünülen ve denenecek olan bir yargıdır hipotez (Balcı, 2009:202).

Hipotezler, araştırma sorusunda değişkenler arası ilişkileri tahmin etmek üzere iki farklı şekilde kurulabilir. Sıfır (null) hipotez, değişkenler arasında farkın veya ilişkinin olmadığını belirtir. İstatistiksel hipotez olarak da adlandırılan bu sıfır hipotezi H_0 ile gösterilmektedir. Alternatif hipotez (araştırma hipotezi) değişkenler arası farkın veya ilişkinin var olduğunu belirtir ve H_1 ile gösterilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009: 64).

Araştırma hipotezi ya da alternatif hipotez (H_1) araştırma desenine yön verir ve çalışmaya rehberlik eder (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008: 142). Verilen tanımlar ve açıklamalar bu çalışma kapsamında değerlendirildiğinde Çalışmanın sıfır hipotezini (H_0) “Bilgisayar Destekli Çeviri dersi almanın öğrenci tutumları üzerinde etkisi yoktur” cümlesi oluşturmaktadır. Bu hipotez aslında ders öncesi (ön-test) ve ders sonrası (son-test) tutum puanları arasındaki farkın sıfır olduğunu söylemektedir. Fakat istatistiksel sonuçlar bizi farklı sonuçlara götürebilir ve bu sıfır hipotezi reddedilip alternatif hipotez (H_1) kabul edilir.

İstatistiksel olarak anlamlılık elde edilen sonucun doğru olarak kabul edilme derecesidir. İstatistiksel anlamlılık (manidarlık) testi ise sıfır hipotezinin (Null hipotezi) reddedilip edilmediğini kararlaştırmak üzere yapılır (Balcı, 2009: 205). Bu çalışma bağlamında ele alındığında ön-test ve son-test puanları arasındaki farkların anlamlılığı (manidarlığı) t-testi uygulanarak bulunmaya çalışılmıştır.

Tablo 9
Ön-Test ve Son-Test Değerlerinin Ortalaması

Paired Samples Statistics (Bağımlı Örneklem İstatistikleri)					
		Mean(ortalama)	N (kişi sa- yısı)	Std. Deviation (standart sapma)	Std. Error Mean (standart hata ort.)
Pair 1	pre-test (ön-test)	43,2576	66	9,08813	1,11867
	post-test (son-test)	49,8182	66	10,60030	1,30481

Paired Samples Correlations (Bağımlı Örneklem Korrelasyonları)				
		N (kişi)	Correlation (kişi)	Sig.
Pair 1	pre-test & post-test	66	-,163	,191

Tablo 9 yakından incelendiğine ön-test ve son-test ortalamaları, ön-test ve son-test katılımcı sayısı ve standart sapma hataları görülebilmektedir. Toplamda 66 kişinin katıldığı ön-test ve son-test uygulamalarının ortalamaları arasındaki farklılık -6,56'dır. Bu farktan ortalamada öğrencilerin post-test anketindeki tutumlarının daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Uygulanan bağımlı (eşleştirilmiş, ilişkili) örneklem t-testi sonrasında ön-test ve son-test puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirtilmesinden önce “p-değeri” kavramına açıklık getirilmesinde yarar vardır, zira anlamlılık bu değer temel alınarak açıklanacaktır.

İstatistiksel test etme ve bulguların değerlendirilmesi, sıfır (null) hipotezi ile ilgili bir karar verme ile başlar. Örneklem istatistiğini hesapladığımızda, elde edilen değeri genellikle istatistiksel tablodan karşılaştırılan uygun kritik bir değer ile karşılaştırırız (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008: 143). Bu değer “p değeri” olarak bilinir ve referans değeri 0.05 olarak belirlenmiştir. “P değeri” istatistiksel analizlerin sonuçlarını rapor

etmenin bir yolu olarak belirtilmiştir. Başka bir deyişle istatistiksel testler, p olasılığını hesaplamak için düzenlenmiştir (Çelik, 2011: 205).

Tablo 10
Ön-test ve Son-test Değerlerinin Karşılaştırılması

Paired Samples Test (Eşleştirilmiş, Bağımlı Örneklem Testi)									
	Paired Differences (Bağımlı Örneklem Farklılıkları)					t	df	Sig. (2-tailed) (sigma sonucu)	
	Mean (ortalama)	Std. Deviation (standart sapma)	Std. Error Mean (standart hata ort.)	95% Confidence Interval of the Difference (%95 güven aralığı)					
				Lower (alt)	Upper (üst)				
pre-test (ön-test)–post-test (son-test)	-6,56061	15,04468	1,85187	-10,25905	-2,86216	-3,543	65	,001	

Tablo 10 önceki sayfada açıklanan bilgilere dayanarak incelenmek istendiğinde, bağımlı (eşleştirilmiş, ilişkili) örneklem t-testi sonucunun son sütünü Sig. (2 tailed) (Çift kuyruklu sigma değeri) ve ortalamalar arasındaki farklar (mean) dikkate alınır. Son sütündeki Sig. (2 tailed) değeri değer $p < .05$ şartını karşılıyorsa ön-test ve son-test arasında istatistiksel anlamlılığa (manidarlığa) rastlandığı sonucuna varılır. Çalışmamızın sonucuna bakıldığında ön-test ve son-test puanlarının ortalaması arasında 6,56061 değerlik farkın olduğu ve bu farka tekabül eden “t değerinin” 3,543 olduğu görülmektedir. Sig. (2 tailed) değerinin ise **0,001** olduğu görülmektedir. Bu değer **0,05** ile karşılaştırıldığında değer küçük kaldığı anlaşılabilir. Bu da $p < .05$ şartını karşılamakta, böylece çalışmanın ön-testi ve son-testi arasında anlamlı bir farkın olduğunu ortaya koymaktadır.

4.3 Karşılaştırılan Verilerin Yorumlanması

Önceki başlıklarda belirtildiği üzere tutum sorularına verilen cevaplardan oluşan verilerin toplanmasıyla elde edilen ön-test ve son-test değerleri karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma değeri Çalışmanın aşağıda belirtilen sıfır (null) hipotezi ve alternatif (hipotezi) bağlamında ele alınacak olursa:

H₀ Çeviri öğrencilerinin Çeviri Teknolojilerine karşı BDC dersi almadan önceki ve bu dersi aldıktan sonraki tutumları arasında anlamlı bir değişiklik yoktur.

H₁ Çeviri öğrencilerinin Çeviri Teknolojilerine karşı BDC dersi almadan önceki ve bu dersi aldıktan sonraki tutumları arasında anlamlı bir değişiklik vardır.

Sig. (2 tailed) değeri $p < .05$ şartını karşıladığından Çalışmanın yukarıda belirtilen sıfır (**H₀**) hipotezi reddedilmiş ve çeviri öğrencilerinin Çeviri Teknolojilerine karşı BDC dersi almadan önceki ve bu dersi aldıktan sonraki tutumlarındaki değişikliğin var olduğu sonucunu veren alternatif hipotez (**H₁**) kabul edilmiştir.

4.4 Çalışmanın Araştırma Sorularının Sonuçları

Önceki bölümlerde bahsedildiği üzere çalışmanın Tutum Anketindeki sorular Çeviri Teknolojileri bağlamında çeşitli konuları (kalite, verimlilik, BDC araçlarının çeviri eğitimindeki yeri vs.) kapsamaktadır. Çalışmada çeviri teknolojilerine yönelik hem genel tutumdaki ön-test son-test arasındaki değişiklik (1. Araştırma sorusu) hem de belirtilen konulara (kalite, verimlilik vs.) yönelik ön-test son-test arasındaki tutum değişikliği (2, 3 ve 4. Araştırma Soruları) ele alınmıştır. Bu amaçla ilgili sorulara verilen puanlar önceki başlıklarda belirtilen kodlamalara uygun olarak (Kesinlikle Katılmıyorum = 1 puan, Katılmıyorum = 2 puan, Kararsızım = 3 puan, Katılıyorum = 4 puan, Kesinlikle Katılıyorum = 5 puan şeklinde) SPSS(PASW 18) İstatistiksel Analiz programına ön-test ve son-test değerleri olarak girilmiştir.

Bilgisayar Destekli Çeviri dersi sonrası ilgili konulara ilişkin tutumlarda anlamlı bir değişikliğin yaşanıp yaşanmadığının incelenmesi amacıyla yine bağımlı (eşleştirilmiş,

ilişkili) örneklem t-testi uygulanmıştır. Araştırma sorularına ilişkin elde edilen sonuçlar aşağıda her soru için ayrı şekilde açıklanmıştır.

4.4.1. Çalışmanın 1. Araştırma Sorusu

Bilgisayar Destekli Çeviri dersi almamış çeviri bölümü öğrencilerinin dersi aldıktan sonra Çeviri Teknolojilerine yönelik tutumları anlamlı düzeyde değişir mi?

Bu soru hem diğer soruların çatısı niteliğinde olup hem de bu çalışmanın temelini, konusunu oluşturmaktadır. Önceki iki başlıkta da belirtildiği üzere, elde edilen sonuçlar BDÇ dersi sonrası anlamlı bir değişikliğin görüldüğüne işaret etmektedir (Bkz. Tablo 10).

Bu sonuç verilen soru bağlamında yorumlanacak olursa, öğrencilerin BDÇ dersi almadan önce, gerek Bilgisayar Destekli Çeviri konusunu bilmemeleri (bilgi eksikliği) gerekse Bilgisayar Destekli Çeviri sistemini onların işlerini ellerinden alacak, onları bir kenara atacak rakip olarak görmeleri (yanlış ve eksik bilgi) dolayısıyla ön-testteki puanların düşük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte BDÇ dersinden sonra bilgi eksikliğinin giderilmesi ve bu türde kaygıların, endişelerin giderilmesi son-test puanlarında artışa neden olmuştur.

Ön-test ve son-test arasında anlamlı bir fark görülmesinin bir diğer gerekçesi ise öğrencilerin derste BDÇ araçlarının pratik faydalarını görmüş olmalarıdır. Bu sebeple öğrencilerin Bilgisayar Destekli Çeviriye yönelik tutumları son testte daha olumludur.

Bu soruya yönelik tutumun değişmesini özetlemek gerekirse BDÇ dersi öncesinde, çeviri teknolojileri öğrencilerin zihninde yanlış ya da eksik bilgi sebebiyle olumsuz bir durumken ders esnasında pratik, iş kolaylaştırıcı bilgilerin edinilmesiyle tutumlar daha olumlu hale gelmiştir.

4.4.2. Çalışmanın 2. Araştırma Sorusu

BDÇ dersi almak, öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Kalite İlişkisi konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirir mi?

Çalışmanın kuramsal zemininde belirtildiği üzere çeviride kalite konusu, güncel tartışmalar arasında büyük yer tutmaktadır. Özellikle çeviri teknolojileri bağlamında ele alındığında BDÇ araçlarının kendi içerisindeki iç denetim mekanizmaları (kalite kontrol araçları) sayesinde kaliteyi artırdığına dair bir görüş vardır. Bu sebeple çalışmada kullanılan tutum ölçeğinin 3, 13 ve 14. Maddelerinde doğrudan veya dolaylı olarak bu konuya yer verilmiştir.

Bu araştırma sorusunun cevaplanması için Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Kalite ilişkisini ele alan sorulara (3, 13, 14) verilen puanlar önceki başlıklarda belirtilen kodlamalara uygun olarak (Kesinlikle Katılmıyorum = 1 puan, Katılmıyorum = 2 puan, Kararsızım = 3 puan, Katılıyorum = 4 puan, Kesinlikle Katılıyorum = 5 puan şeklinde) SPSS (PASW 18) İstatistiksel Analiz programına ön-test ve son-test değerleri olarak girilmiştir.

Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Kalite konusuyla ilgili tutum sorularına verilen puanlar ön-test ve son-test için ayrı ayrı toplanıp yine Bağımlı(işkili, eşleştirilmiş) Örneklem t-testi kullanılarak karşılaştırılmıştır ve bu karşılaştırmadan Tablo 11’de gösterilen analiz sonuçları elde edilmiştir.

Tablo 11**2. Araştırma Sorusuna İlişkin Ön-test ve Son-test Verileri**

	Mean (ortalama)	N (kişi sayısı)	Std. Deviation (standart sapma)	Std. Error Mean (standart hata ort.)
Pair 1 pre-test (ön-test)	3,6212	66	1,90356	,23431
post-test (son-test)	4,6970	66	2,37920	,29286

	N (kişi sayısı)	Correlation (korrelasyon)	Sig.
Pair 1 pre-test & post-test	66	-,016	,901

	Paired Differences (Bağımlı Örneklem Farklılıkları)				t	df	Sig. (2-tailed) (sigma sonucu)	
	Mean ortalama)	Std. Deviation (standart sapma)	Std. Error Mean (standart hata ort.)	95% Confidence Interval of the Difference (%95 güven aralığı)				
				Lower (alt)				Upper (üst)
Pair 1 pre-test - post-test	-1,07576	3,07001	,37789	-1,83046	-,32106	-2,847	65	,006

Bu sonuçlar ise 2. Araştırma sorusunun hipotezi bağlamında değerlendirilmiştir. Buna göre 2. Araştırma Sorusunun sıfır (null) ve alternatif hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H₀ BDÇ dersi almanın, öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Kalite konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirecek etkisi yoktur.

H₁ BDÇ dersi almanın, öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Kalite konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirecek etkisi vardır.

Tablo 11 yakından incelendiğinde konuya ilişkin tutum sorularına cevap veren 66 öğrenci olduğu görülmektedir. Bu 66 öğrencinin ön-test ve son-test toplam puanlarının ortalamaları arasında 1,075 değerinde bir fark olduğu, son-test puanlarının ön-test puanlarına göre daha yüksek olduğu dikkate çarpmaktadır. Ortalamalardaki bu fark çeviri teknolojilerinin kalite üzerindeki etkisi bağlamında değerlendirildiğinde BDÇ dersinin çeviride kaliteye ilişkin tutumları olumlu yönde etkilediği sonucuna varılabilir.

Ayrıca tablodaki Sig. (2-tailed) (sigma sonucuna) bakıldığında **0,006** olan değer $p < .05$ şartını karşıladığı, dolayısıyla Çalışmanın 2. Araştırma sorusunun sıfır hipotezinin reddedildiği (**H₀**) sonucu çıkarılabilir. Yani BDÇ dersinin alınmasının öğrenci tutumlarının üzerinde anlamlı düzeyde değişikliğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bu da “BDÇ dersi almanın, öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Kalite konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirecek etkisi vardır.” şeklindeki alternatif hipotezi doğrulamaktadır.

Bu sonuç BDÇ dersine dayanarak yorumlanacak olursa öğrenciler derste BDÇ aracının sağladığı yazım kontrolü, çevrilmemiş satırların kontrolü, format kontrolü vs. gibi pratik imkânları öğrendiğinden ve bunların gerçek hayattaki karşılıklarını uygulamalarıyla bulduklarından son-testteki tutumları daha olumlu hale gelmiştir. Burada bir noktaya dikkat çekmek gerekirse çeviri belleklerinin neden olabileceği hata tekrarı (error propagation)⁷ öğrenci tutumlarının daha fazla olumlu hale gelmesinin önünde bir en-

---

⁷ Yanlışın yayılması (tekrarı) olarak Türkçeye aktarılabilecek bu kavram ile çeviri belleğine yanlış olarak kaydedilen bir çeviri biriminin (cümle, satır, öbek, sekme vs.) bu belleği kullanan herkes tarafından kabul edilmesi, dolayısıyla yanlışın tekrar edilmesidir (Bowker, 2005: 15).

gel teşkil etmiş olabilir. Zira öğrenciler baştan kendilerinin oluşturmadığı çeviri belleklerdeki hatalar sebebiyle kalitenin düşeceğini düşünmüş olabilir.

Çalışmanın bu araştırma sorusuna yönelik elde edilen sonucu özetlemek gerekirse çeviride kalite konusu, her gün bir önceki güne göre daha standart metotları, ürünleri benimseyen iş dünyasında büyük önem arz etmektedir; zira standartlaşan iş dünyası kalite yönetimini şart koşturmaktadır. Bu döngü ise bir noktada çeviriye uğramaktadır. Dolayısıyla kullanılan BDC araçlarının sağladığı kalite kontrol mekanizmaları sayesinde talep edilen kaliteye ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Öğrenciler bu imkânları ders vasıtasıyla öğrenerek ön-testteki kuşkularını ya da kaygılarını gidermiştir. Tutumlarında anlamlı bir değişiklik gerçekleşmiştir.

4.4.3. Çalışmanın 3. Araştırma Sorusu

BDC dersi almak, öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Verimlilik İlişkisi konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirir mi?

Çeviri Araçlarının kullanımı ve çeviride verimlilik konusu son zamanlardaki alan araştırmalarında (Yamada, 2011: 63) sürekli dile getirilen bir konudur. Bu konuya ilişkin olarak daha önceki yapılan çalışmalarda profesyonel çevirmenlerin görüşü alınmıştır (Bowker, 2005: 13), bu yüzden bu çalışmada soruların öğrencilere yöneltilen olmasının ve onların tutumlarındaki değişimin izlenmesinin yeni araştırmalara kaynak noktası olabileceği düşünülmektedir.

Çeviri araçlarının kullanımına ilişkin verimlilik konusu, temel olarak herhangi bir çeviri aracı kullanılmadan yapılan çeviri ile sıfırdan oluşturulan bir çeviri belleği kullanılarak yapılan çevirisi arasındaki hız, kalite, zaman vs. gibi etkenlerdeki farklılıkları kapsamaktadır. Çalışmanın 2. Araştırma sorusu bu etkenler dikkate alınarak incelenecektir. Çalışmanın bu araştırma sorusunun cevaplanabilmesi için Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Verimlilik ilişkisini ele alan tutum sorularına (4, 5 ve 6. Soru) verilen puanlar önceki başlıklarda belirtilen kodlamalara uygun olarak (Kesinlikle Katılmıyorum = 1 puan, Katılmıyorum = 2 puan, Kararsızım = 3 puan, Katılıyorum = 4 puan, Kesin-

likle Katılıyorum = 5 puan şeklinde) SPSS (PASW 18) İstatistiksel Analiz programına ön-test ve son-test değerleri olarak girilmiştir.

Bu aşamada Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Kalite konusuyla ilgili tutum sorularına (4, 5 ve 6. Sorular) verilen puanlar ön-test ve son-test için ayrı ayrı toplanıp yine Bağımlı (ilişkili, eşleştirilmiş) örneklem t-testi kullanılarak karşılaştırılmıştır ve bu karşılaştırmadan Tablo 12’de gösterilen analiz sonuçları elde edilmiştir.

Tablo 12
3. Araştırma Sorusuna İlişkin Ön-test ve Son-test Verileri

Paired Samples Statistics (Bağımlı Örneklem İstatistikleri)									
		Mean (ortalama)	N (kişi sayısı)	Std. Devia- tion(standart sapma)	Std. Error Mean (standart hata ort.)				
Pair 1	pre-test	11,6515	66	3,23677	,39842				
	post-test	13,0606	66	3,20038	,39394				

Paired Samples Correlations (Bağımlı Örneklem Korrelasyonları)				
		N (kişi sayısı)	Correlation (korrelasyon)	Sig.
Pair 1	pre-test & post-test	66	-,155	,213

Paired Samples Test (Eşleştirilmiş, Bağımlı) Örneklem Testi									
		Paired Differences Paired Differences (Bağımlı Örneklem Farklılıkları)					t	df	Sig. (2- tailed) (sigma sonucu)
		Mean ortalama)	Std. Devia- tion(standart sapma)	Std. Error Mean (standart hata ort.)	95% Confidence Interval of the Difference (%95 güven aralığı)				
					Lower (alt)	Lower (alt)			
Pair 1	pre- test - post- test	-1,40909	4,89262	,60224	- 2,61185	-,20633	- 2,340	65	,022

Tablonun analizine geçmeden önce 3. Araştırma sorusunun hipotezlerinin (sıfır ve alternatif) verilmesinde fayda vardır. Buna göre 3.Araştırma Sorusunun hipotezleri şöyledir:

H₀ BDÇ dersini almanın, öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Verimlilik konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirecek etkisi yoktur.

H₁ BDÇ dersini almanın, öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Verimlilik konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirecek etkisi vardır.

Tablo 12 incelendiğinde verimlilik konusuna ilişkin sorulara hem ön-testte hem de son-testte cevap veren 66 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin verdikleri puanların ortalaması yine son-testte artış göstermiştir. Ön-test ve son-test ortalamaları arasındaki fark değeri 1,40909'dur. Bu durum yorumlandığında BDÇ dersi almanın verimliliğe ilişkin tutumlar üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Ayrıca ön-test ve son-test arasındaki farkın istatistiksel anlamlılığını incelemek için tablonun son sütunundaki Sig. (2-tailed) (sigma sonucunun) değerine bakıldığında bu değer **0.022** olduğu görünmektedir. Bu değer ise **0.05** kıstas değerinden küçük olduğundan Çalışmanın 3. Araştırma sorusunun sıfır hipotezinin reddedildiği(**H₀**) sonucu çıkarılabilmektedir. Dolayısıyla alternatif hipotez olan (**H₁**) yani “BDÇ dersini almanın, öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Verimlilik konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirecek etkisi vardır” hipotezi doğrulanmaktadır.

Bu sonuç yine BDÇ dersine dayanarak yorumlandığında derste öğrencilere yarar sağlayacak çeviri bellekleri, arama motorları, terim bankaları, derlemler, makine çevirisi sistemleri gibi olanaklardan bahsedilmesi ve bu olanakları kullanmalarına yönelik ödevler, görevler verilmesi öğrencilerin çeviri teknolojileri ve çeviride verimlilik tutumlarını etkilemiştir. Çünkü bu imkânlar sayesinde öğrenciler paralel metinleri bulabilmekte ve terimleri bunlardan kontrol edebilmektedir ya da bu paralel metinleri hizalayarak (eşleştirerek) kendilerine bellek oluşturabilmektedir. Böylece çeviri esnasında terim arama süreleri azalmakta, bu durum ise verimliliği artırmaktadır.

Buna ilaveten BDÇ araçlarının makine çevirisi sistemlerine bağlanması gerek terim düzeyinde gerekse cümle öbeği düzeyinde çevirmenlere öneriler sunulmasını sağlamaktadır. Bu da öğrencilerin anlayamadıkları yapılar üzerinde geçirdikleri süreyi azaltarak, işini kolaylaştırmış ve dolaylı olarak öğrenciler tarafından verimliliği artırıyor olarak görünmüştür.

Özetlemek gerekirse BDÇ araçlarının sunduğu imkânlarla çeviride hız arttığından öğrenciler tarafından verimlilik de olumlu etkilenen bir faktör olarak görülmüştür ve öğrenciler gerek ders esnasındaki uygulamalarında gerekse verilen ödevlerde BDÇ araçlarının verimliliği artırdığına doğrudan şahit olduğundan son-testteki puanları daha fazla çıkmıştır. Bu da ön-test ve son test arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın görülmesine yol açmıştır.

4.4.4. Çalışmanın 4. Araştırma Sorusu

BDÇ dersini almak, öğrencilerin Çeviri Teknolojilerinin ders müfredatlarında yer almasına ilişkin tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirir mi?

Bu çalışmanın bölümlerinden birinin başlığı da olan çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimindeki yeri konusu, makine çevirisinin ve BDÇ araçlarının büyük ivme kazandığı özellikle son yıllarda ciddi bir araştırma konusu haline gelmiştir. Profesyonel anlamda çeviri mesleği, teknolojideki gelişmelere sırt çeviremeyeceği için çeviri öğretimi veren kuruluşlar da bu gelişmelere sırt çeviremez hale gelmiştir. Aksi halde piyasa koşullarından, uygulamadan bihaber çevirmen adayları yetiştirilir.

Çeviri teknolojilerindeki gelişmelerin takip edilmesi ve bunların uygulamalarının geleceğin çevirmeni olan çeviri öğrencilerine öğretilmesi amacıyla çoğu çeviri eğitimi veren kuruluş bunları ders olarak müfredatlarına dâhil etmiştir. Bu anlamda bazı üniversiteler bu dersi müfredatlarına yenice dâhil ederken bazılarında ise ders müfredatlarında olmasına rağmen henüz standart bir izlenince oluşturulamamıştır, bu sebeple ders çoğunlukla Word üzerinde çeviri yapmaktan öteye gitmemektedir.

Bu gibi şartlar dikkate alındığında BDÇ dersinin çeviri bölümü müfredatlarında yer alması gerekliliği konusunda öğrencilerin de görüşlerinin alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu amaçla bu çalışmada kullanılan tutum anketinin bazı soruları bu konuya ayrılmıştır. Çalışmanın “**BDÇ dersini almak, öğrencilerin Çeviri Teknolojilerinin ders müfredatlarında yer almasına ilişkin tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirir mi?**” şeklindeki 4. Araştırma sorusu bu konuyu inceleyecektir. Bunun için Çeviri teknolojileri ve bu teknolojilerin çeviri eğitimindeki yeri konulu tutum sorularına (1, 8, 11 ve 15. Sorular) verilen puanlar önceki başlıklarda belirtilen kodlamalara uygun olarak (Kesinlikle Katılmıyorum = 1 puan, Katılmıyorum = 2 puan, Kararsızım = 3 puan, Katılıyorum = 4 puan, Kesinlikle Katılıyorum = 5 puan şeklinde) SPSS (PASW 18) İstatistiksel Analiz programına ön-test ve son-test değerleri olarak girilmiştir.

Daha sonra bu sorulara (1, 8, 11 ve 15. Sorular) verilen puanlar ön-test ve son-test için ayrı ayrı toplanıp diğer sorularda olduğu gibi yine Bağımlı (ilişkili, eşleştirilmiş) örneklem t-testi kullanılarak karşılaştırılmıştır ve bu karşılaştırmadan Tablo 13 elde edilmiştir.

Tablo 13

4. Araştırma Sorusuna İlişkin Ön-test ve Son-test Verileri

Paired Samples Statistics (Bağımlı Örneklem İstatistikleri)					
		Mean (ortalama)	N (kişi sayısı)	Std. Deviation(standart sapma)	Std. Error Mean (standart hata ort.)
Pair 1	pre-test	14,6061	66	3,03254	,37328
	post-test	16,5303	66	3,56573	,43891

Paired Samples Correlations (Bağımlı Örneklem Korrelasyonları)				
		N	Correlation(korrelaston)	Sig.
Pair 1	pre-test & post-test	66	-,144	,249

Paired Samples Test Paired Samples Test (Eşleştirilmiş, Bağımlı) Örneklem Testi									
		Paired Differences(Bağımlı Örneklem Farklılıkları)				t	df	Sig. (2- tailed) (sigma sonucu)	
		Mean (ortalama)	Std. Devia- tion(standart sapma)	Std. Error Mean (standart hata ort.)	95% Confidence In- terval of the Difference (%95 güven aralığı)				
					Lower(alt)				Upper (üst)
Pair 1	pre- test - post- test	-1,92424	5,00249	,61576	-3,15401	-, 69448	- 3,125	65	,003

Tablo 13 incelemeye geçmeden önce 4. Araştırma sorusunun hipotezlerinin (sıfır ve alternatif) verilmesinde fayda vardır. Buna göre 4. Araştırma Sorusunun hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H₀ BDC dersini almanın, öğrencilerin Çeviri Teknolojilerinin ders müfredatlarında yer almasına ilişkin tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirecek etkisi yoktur.

H₁ BDC dersini almanın, öğrencilerin Çeviri Teknolojilerinin ders müfredatlarında yer almasına ilişkin tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirecek etkisi vardır.

Tablo 13 yakından incelendiğinde bu araştırma sorusuna ilişkin anket maddelerini (1, 8, 11 ve 15.) 66 kişinin cevapladığı görülmektedir. Bunların ön-test toplamlarının ve son-test test toplamlarının ortalamalarına bakıldığında son test-testte diğer araştırma

sorularında olduğu gibi daha yüksek ortalama çıkmıştır. Buradan BDÇ dersinin, ğrenci tutumlarının olumlu hale gelmesinde etkili olduğu sonucuna varılabilir.

Bunun yanında son-test ve n-test değerleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için tablonun son stnndeki Sig. (2-tailed) (sigma sonucunun) değerine bakıldığında bu değerin 0.003 olduğu görülmektedir. Bu ise **0.05** kıstas değerinden yine küçüktür, yani $p < .05$ şartını karşılamaktadır. Bu durumu açıklamak gerekirse, 4. Araştırma sorusunu ilgilendiren anket maddelerine (1, 8, 11 ve 15.) verilen puanların toplamı, n-test ve son-test için farklı olup, ön-test ve son-test arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Sonuç olarak 4. Araştırma sorusunun sıfır hipotezi (H_0) reddedilmiştir, bunun yerine alternatif hipotez (H_1) kabul edilmiştir. Buna göre “BDÇ dersini almanın, öğrencilerin eviri Teknolojilerinin ders müfredatlarında yer almasına ilişkin tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirecek etkisi vardır” sonucu çıkmaktadır.

Elde edilen sonuç BDÇ dersi bağlamında değerlendirilecek olursa ders sonu yapılan geri-bildirimlerde öğrencilerden dersin profesyonel hayattaki uygulamaları yansıtığı, bu dersin müfredatlarda yer alması gerektiği hatta bir yerine iki dönem verilmesi gerektiği gibi geri dönüşler alınmıştır. Dolayısıyla genel anlamda olumlu bir görüş hâkimdir, bu da öğrencilerin tutum sorularına verdiği puanlamaya yansımıştır.

Tutumların daha olumlu hale gelmesinin gerekçelerinden en önemlisi, ders esnasında herhangi bir Bilgisayar Destekli eviri aracını kullanmayı bilmenin getireceği pratik faydalardan bahsedilmiş olmasıdır. Bu amaçla çevirmen, proje yöneticisi arayan çeşitli iş ilanları öğrencilere gösterilmiştir. Bu durum öğrencilerin derse daha fazla odaklanmasını sağlamıştır.

SONUÇ

Teknolojik gelişmeler her alanda olduğu gibi çeviri alanında da etkisini göstermiştir ve göstermeye devam etmektedir. Küreselleşmenin sonucunda ortaya çıkan ve bu çalışma içerisinde birkaçı dile getirilen uluslararası iş anlaşmaları, siyasi birlikler, uluslararası düzeyde faaliyet gösteren şirketler vs. gibi yeni oluşumlar artan iş hacimlerini de beraberinde getirmiştir. İş hacminde görülen bu artış ise çevirinin hızlandırılmasına, kapasitelerin geliştirilmesine yönelik gereksinimi ortaya çıkarmıştır. Bu yönde ilk olarak 1950’li yıllarda başlayan çeviri teknolojileri konusundaki gelişmeler zamanla artmış ve görülen artış gelişmelerin sistematik bir düzen içerisinde ele alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak Makine çevirisi konusu öne çıkmıştır. Çevirinin çeşitli kodlamalar aracılığıyla tamamen makineler (bilgisayarlar) tarafından gerçekleştirileceğine dair umutlar beslenmiştir. Öyle ki bu umutlar zamanla rasyonelliği bir kenara atacak kadar artmıştır. Bu noktada ise Otomatik Dil İşleme Danışma Komitesi’nin hazırladığı meşhur ALPAC raporu yayınlanmıştır. Raporla birlikte doğrudan otomatik çeviri üzerine yapılan çalışmalar kısa bir süre de olsa sessizliğe bürünmüştür. Bu esnada çevirinin makineler tarafından doğrudan yapılması fikrinden ziyade makinelerin (bilgisayarların) çeviri sürecinde yardımcı araç olarak kullanılabilmesi fikri ortaya atılmıştır. Bir anlamda çalışmaların eksenini Makine Çevirisinden Makine Destekli İnsan Çevirisine kaymıştır.

Çalışmada Hutchins and Somers (1992: 148) tarafından çizilen çevirinin gerçekleştirilene göre sınıflandırmasına dair döngüye vurgu yapılarak Yüksek Kalitede Tam Otomatik Makine Çevirisi, İnsan Destekli Makine Çevirisi, Makine Destekli İnsan Çevirisi ve Geleneksel İnsan Çevirisi gibi kavramların tanımlarına değinilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın betimleyici kısmında söz konusu kavramların içeriği doldurulmaya çalışılmıştır. Bunun için ilgili çeviri sistemlerinin her biri farklı başlık altına alınarak bunların uygulamalarından örnekler verilmiştir. Bu bağlamda çalışma, çevirmen adayları olan bir öğrencinin çeviri sürecinde kullanabileceği araçları proje mantığında sıralamıştır. Çünkü büyük ölçekli çeviri projelerinin bitirilmesi için gereken çok yönlü çabaların eşgüdüm halinde yürütülmesi aslında karmaşık bir süreç haline gelebilir ve bu yöndeki bir talebin karşılanabilmesinde mezun öğrenciler ancak gerçek proje yönetimi

uygulamalarıyla yerine getirebilecekleri becerilere ihtiyaç duyacaklardır (Kiryaly, 2000:124).

Çalışmanın bir diğer kuramsal başlığını ise Bilgisayar Destekli Çeviri araçlarının öğretimi oluşturmaktadır. Bu başlık altında, gelişen çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimi veren kurumlarda ele alınma şekli, ilgili konunun ders olarak okutulmasında yaşanan sıkıntılara değinilmiştir. Bu bağlamda eCoLoTrain ve CERTT (Collection of Electronic Resources in Translation-Çevirideki Elektronik Kaynakların Derlenmesi) gibi iyi uygulamalar örnek verilmiştir. Çeviri teknolojilerinin eğitime ilişkin standartlaşma amacı güden bu projelere değinilerek çeviri bölümlerindeki teknoloji derslerinin müfredat tasarımı hakkında öneriler sunulmuştur.

Çalışmanın kuramsal bölümünde ele alınan diğer bir konu ise çeviri araçlarının sağladıkları avantajlar ve bu araçların kullanımında ortaya çıkan sorunlardır. Çeviri teknolojileri ve kalite ilişkisi, çeviri teknolojileri ve verimlilik ilişkisi, tutarlılık, beceri kaybı vs. gibi avantaj ve sorunlar karşılaştırmalı bir yöntemle ele alınarak alanda araştırma yapanlara yönelik referans noktası oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın uygulama bölümünde ise Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim dalı öğrencilerinin Çeviri Teknolojilerine yönelik tutumlarında Bilgisayar Destekli Çeviri dersi aldıktan sonra anlamlı bir değişiklik olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu yönde bir çalışma yapılabilmesi için öncelikle araştırma aracı olarak kapalı uçlu sorulardan oluşan anket yöntemi seçilmiştir. Ayrıca ölçek olarak ise beşli Likert tipi ölçekten yararlanılmıştır. Bu amaçla kişisel bilgiler ve tutumlar olmak üzere iki bölümden oluşan bir anket hazırlanmıştır. Anket maddelerinin hazırlanması sürecinde konuyla doğrudan ilgili olmayan maddeler çıkartılmış, olumlu olumsuz sorular bir arada verilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda 8 tanesi kişisel bilgiler 15 tanesi tutumla ilgili bilgiler olmak üzere toplamda 23 soruluk bir anket belirlenmiştir. Ayrıca burada belirlenen soruların güvenilirliğinin tespit edilmesi amacıyla pilot bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamaya ilgili dersi o dönemde almayacak İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim dalı öğrencileri ve Arapça, Farsça ve Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim dalı öğrencileri dahil edilmiştir.

Toplamda 63 kişinin katıldığı pilot uygulama sonucunda anketin güvenilirliği, 0.79 olarak bulunmuştur. Bu değer sosyal bilimler için kabul edilen asgari değerden (0.7) büyük olduğu için Anketin güvenilir olduğuna ve ön-test ve son-test aşamasında kullanılabilir olduğuna karar verilmiştir.

Pilot uygulama aşamasından sonra güvenilirliği test edilen Anket dönem başında İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim dalı 2.ve 3. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Bu uygulama sonrasında söz konusu öğrencilere Bilgisayar Destekli Çeviri dersi anlatılmıştır. Öğrencilerin dersi aldıktan sonra tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir değişikliğin olup olmadığının saptanması amacıyla aynı sorulardan oluşan anket dönem sonunda tekrar uygulanmıştır. Gerek ön-testten gerekse son-testten elde edilen veriler PASW18 istatistiksel analiz programına girilerek Paired Sample t test (bağımlı, eşleştirilmiş örneklem t-testi) yöntemiyle analiz edilmiştir.

Analiz sonucunda ön-test ve son-test toplam puanları arasındaki farkın ,001 olduğu bulunmuştur. Bu değer sosyal bilimlerde kıstas değer olarak alınan $p < 0.05$ değerinden küçük olduğundan öğrencilerin çeviri teknolojilerine karşı Bilgisayar Destekli Çeviri dersi almadan önceki ve sonraki tutumlarında anlamlı değişiklik olduğu sonucuna varılmıştır. BDÇ dersi verilmeden önce Çeviri teknolojileri konusunda öğrencilerin zihinlerinde şüpheler, endişeler ya da olumsuz düşünceler olmasına rağmen dersle birlikte bu tutumlarda istatistiksel olarak anlamlı değişiklik görülmüştür. Öğrencilerin BDÇ araçlarına yönelik ders öncesi olumsuz tutumlarının dersten sonra olumlu hale geldiği gözlenmiştir. Bu da aslında çalışmanın yapılmasını gerekçelendiren bir sonuç olmuştur.

Elde edilen veriler ayrıca çalışmanın aşağıda belirtilen araştırma sorularının cevaplanması için de kullanılmıştır.

1. Bilgisayar Destekli Çeviri dersi almamış çeviri bölümü öğrencilerinin dersi aldıktan sonra Çeviri Teknolojilerine yönelik tutumları anlamlı düzeyde değişir mi?
2. BDÇ dersi almak, öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Kalite İlişkisi konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirir mi?
3. BDÇ dersi almak, öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Verimlilik İlişkisi konusundaki tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirir mi?

4. BDÇ dersini almak, öğrencilerin Çeviri Teknolojilerinin ders müfredatlarında yer almasına ilişkin tutumlarını anlamlı düzeyde değiştirir mi?

Alanla doğrudan ilgili bu araştırma soruları elde edilen veriler ışığında cevaplanarak hem öğrencilerin çeviri teknolojilerine ilişkin genel tutumlarındaki değişiklik (1. Araştırma sorusu) hem ilgili konulara dair (2, 3 ve 4. Araştırma sorusu) tutumlarındaki değişiklik tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sorularının içeriğini oluşturan konu başlıklarıyla gelecekte yapılacak araştırmalara kaynak noktası sağlanmaya çalışılmıştır.

Ayrıca Çalışma Makine Çevirisinin veya Bilgisayar Destekli Çeviri sistemlerinin sağladığı imkânların veya kısıtlı yönlerin belirlenmesinde önem arz etmiştir. Dolayısıyla çalışma, geleceğin çevirmen adayları olan öğrencilerin bu araçlardan beklentilerinin şekillenmesinde de rol üstlenmiştir. Böylelikle dönem başında görülen temelsiz beklentiler, dönem sonunda daha rasyonel hale gelmiştir.

Özet olarak çalışma, bir taraftan öğrenci tutumlarının dikkate alınmasını sağlarken diğer taraftan çeviri teknolojilerinin pratik faydalarını hem öğrencilere hem de alan uzmanlarına göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Ahrenberg, L. (2015). Alignment, C. Sinwai (Ed) *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies* içinde. New York: The Routledge, 395-408.
- Austermühl, F. (2001). *Electronic Tools for Translators*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Balcı, A. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 7. Baskı. Ankara: Pegem Yayınları.
- Baş, T. (2013). *Anket*, 7. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Bowker, L. (2002). *Computer Aided Translation Technology: A Practical Introduction*. Ottawa: University of Ottawa Press.
- Bowker, L. (2005). *Productivity vs Quality? A Pilot Study on the impact of translation memory systems*. Localisation Reader, s. 133-140.
- Bowker, L. (2015). General Issues of Translation Technology, C. Sinwai (Ed) *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies* içinde. New York: The Routledge, 88-104.
- Büyüköztürk, Ş, E. Çakmak, Ö. Akgün, Ş. Karadeniz, ve F. Demirel. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 3. Baskı, Ankara: Pegem Yayınları
- Büyüköztürk, Ş, Ö. Bökeoğlu ve N. Köklü. (2008). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*. 3. Baskı. Ankara: Pegem Yayınları
- Canım, S. (2011). *Translation Memory Systems for Avoiding Context Deficiency*. İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi, 2.3,1-15.
- Christensen, T. ve Schjoldager, A. (2011). The Impact of Translation-Memory (TM) Technology on Cognitive Processes: Student-Translators' Retrospective Comments in an Online Questionnaire. *Proceedings of the 8th International NLPCS Workshop : Special theme: Human-Machine Interaction in Translation*. Kopenhagen: 119-130.
- Demircioğlu, G. (2012). Geçerlik ve Güvenirlik. (Ed: Emin Karip), Ölçme ve Değerlendirme, 5. Baskı. Ankara: Pegem Akademi, 90-120.
- Dillon, S. Fraser, J. 2006: Translators and TM: An investigation of translators' perceptions of translation memory adoption. *Machine Translation* 20.2, 67-79
- Ersoy, H ve Balkul, H (2012). Teknolojik Gelişmelerin Çevirmen ve Çeviri Mesleği Açısından Olumlu ve Olumsuz Etkileri: Çeviri Alanında Yeni Yaklaşımlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7.2, 295-307
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS*. 3. Baskı. Singapur: Sage Publications.

- Forcada, L. (2010). Machine Translation Technology, Gambier Y., Doorslaer L. (Ed) Handbook of Translation Studies, 1, 215-224.
- Garcia, I. (2009). Beyond Translation Memory: Computers and the Professional Translator. *The Journal of Specialised Translation*. 12,199-214
- Hartley, T. (2009). Technology and Translation. J. Munday (Ed.). *The Routledge Companion to Translation Studies* içinde. Kanada: Routledge, 106-128.
- Hutchins, J. Somers, H. (1992) An Introduction to Machine Translation. London: Academic Press.
- İslamoğlu, H. ve Ü. Alnıaçık. (2013). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. 3. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kay, M. 1997: The Proper Place of Men and Machines in Language Translation. *Machine Translation*. 12. 3-23.
- Kelly, D. (2005). *A Handbook for Translator Trainers*, Manchester: St. Jerome Publishing.
- Kelly, D. (2008) Training the Trainers: Towards a Description of Translator Trainer Competence and Training Needs Analysis. *Traduction, terminologie, rédaction*. 21.1, 99-125
- Kiraly, D. (2000). A social constructivist approach to translator education: Empowerment from *theory to practice*. Manchester: St Jerome Publishing.
- Lagoudaki, Elina (2006) Translation Memory Survey, Imperial College London.
- LeBlanc, M. (2013). *Translators on translation memory(TM). Results of an ethnographic study in three translation services and agencies*. Translation & Interpreting, 5.2, 1-13.
- Quin, L ve Xiaojun, Z. (2015). Machine Translation, C. Sinwai (Ed) The Routledge Encyclopedia of Translation Studies içinde. New York: The Routledge, 105-120.
- Quah, C.K. (2006). *Translation and Technology*, New York: Palgrave Macmillan.
- Sin-Wai, C. (2015). The Development of Translation Technology. C. Sin-Wai (Ed) *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies* içinde. New York: The Routledge, 3-32.
- O'Brien, S. 2012. Translation as human-computer interaction. *Translation Spaces*, 1, 101-122.
- Somers, Harold. 2003. Translation Memory Systems, Somers, H (Ed.) Computers and Translation içinde. Amsterdam: John Benjamins, 31-47.
- Şahin, M (2013). Technology in Translator Training: The Case of Turkey. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*.30.2, 173-189

Şahin, M. (2013). *Çeviri ve Teknoloji*. İzmir: İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları.

Walpen, N. (2011). Translation Technology for the Federal Chancellery - The Usefulness of a Translation Memory System for the German Section of the Central Language Services, Cenevre, 2011, 8.

Yamada, M. (2011). The effect of translation memory databases on productivity. *Translation Research Projects*. 3: 63-73.
http://isg.urv.es/publicity/isg/publications/trp_3_2011/index.htm (15 Nisan 2015).

EKLER

EK I (Pilot Uygulama Öncesi Taslak Anket)

ÖĞRENCİ ANKETİ

Sevgili Öğrenci,

Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kişisel bilgilerinizi, ikinci bölüm ise Çeviri teknolojilerine yönelik tutumlarınızı kapsamaktadır. Çalışmanın amacı, çeviri teknolojilerinin çeviri bölümü müfredatlarında kullanılması konusunda sizin görüşlerinizi almaktır. Elde edilen bilgiler tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacaktır, bu yüzden çalışmanın amacına ulaşabilmesi için **lütfen samimiyetle cevap veriniz ve hiçbir maddeyi cevapsız bırakmadan, seçeneklerden sadece birini seçiniz.**

Çalışmamaya yaptığınız katkı için teşekkür ederim.
Caner ÇETİNER

I. Bölüm

1. Yaşınız:.....
2. Cinsiyetiniz   Kız   Erkek
3. Sınıfınız
4. Akademik Not ortalamanız:.....
5. Yabancı Dil Seviyeniz:.....
6. Daha önce bilgisayar destekli başka bir ders aldınız mı? Evet Hayır
Evet ise lütfen hangi ders olduğunu belirtiniz.....
7. Okul dışında boş zamanlarınızda çeviri araçları kullanarak çeviri yapıyor musunuz?
Evet Hayır

EK I (Pilot Uygulama Öncesi Taslak Anket Tutum Soruları)

Madde No	Tutumlar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Bilgisayar çeviri eğitiminde etkin kullanılabilir.					
2	Bilgisayar Destekli Çeviri(BDÇ) denildiğinde aklıma Makine Çevirisi gelir.					
3	BDÇ araçları ile yapılan çeviriler istenilen kalitede olmaz.					
4	BDÇ araçları çeviri hızını artırır.					
5	BDÇ araçları kullanmadan yaptığım çevirilerin doğruluğundan daha fazla emin olurum.					
6	BDÇ araçları çevirmenin iş yükünü azaltır.					
7	BDÇ çevirmenin zamandan tasarruf etmesini sağlar.					
8	BDÇ araçlarının kullanımı çevirmen için yeni yükümlülükleri beraberinde getirir.					
9	Çeviri yaparken BDÇ araçlarını kullanmaktan kaçınırım.					
10	Çeviri eğitiminde BDÇ araçlarının kullanılması öğrencilerin motivasyonunu artırır.					
11	BDÇ araçları çevirmenlerin gerçek dünyadan soyutlanmalarına neden olur.					
12	Çeviri belleği oluşturulması zaman kaybıdır.					
13	Çeviri araçları çevirmenlerin bağlamı dikkate almadan çeviri yapmasına neden olur.					
14	Çeviri yaparken sözlüğe ihtiyaç duyduğumda, daha önceki çalışmalarımda oluşturduğum çeviri belleğinden yararlanırım.					
15	Benzer (eşdeğer) metinlerde BDÇ araçları yarar sağlar.					
16	Çevirmenler metinde anlayamadıkları yapıların çözümlerini BDÇ araçları aracılığıyla arkadaşlarıyla paylaşabilir.					
17	BDÇ araçlarının kullanılması takım çalışmasını artırır.					
18	BDÇ araçlarının gittikçe yaygınlaşması çevirmenlerin işlerini kaybetmelerine neden olacaktır.					
19	BDÇ araçları çevirmenlerin yaratıcılığını olumsuz yönde etkiler.					
20	BDÇ araçları kullanılarak terim ve tümce düzeyinde tutarlılık sağlanabilir.					
21	BDÇ araçları yanlış çevirilerin tekrar edilmesine neden olur.					
22	Çeviri öğrencileri BDÇ araçlarını kullanmaya teşvik edilmelidir.					
23	Çeviri bellekleri çevirmenlerin işini tamamen mekanik hale getirerek onların çeviri yetkinliklerini kaybetmelerine neden olur.					
24	BDÇ araçlarının kullanılması çevirmenleri asosyal hale getirir.					
25	BDÇ insana ihtiyaç duymadan otomatik çeviri yapan programlardır.					

EK II (Asıl Anket)

ÖĞRENCİ ANKETİ

Sevgili Öğrenci,

Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kişisel bilgilerinizi, ikinci bölüm ise Çeviri teknolojilerine yönelik tutumlarınızı kapsamaktadır. Çalışmanın amacı, çeviri teknolojilerinin çeviri bölümü müfredatlarında kullanılması konusunda sizin görüşlerinizi almaktır. Elde edilen bilgiler tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacaktır, bu yüzden çalışmanın amacına ulaşabilmesi için **lütfen samimiyetle cevap veriniz ve hiçbir maddeyi cevapsız bırakmadan, seçeneklerden sadece birini seçiniz.**

Çalışmama yaptığınız katkı için teşekkür ederim.

Caner ÇETİNER

I. Bölüm

8. Adınız Soyadınız:

9. Cinsiyetiniz Kız Erkek

10. Yaşınız.....

11. Bölümünüz:

12. Sınıfınız.....

13. Akademik Not Ortalamanız:

14. Yabancı Dil Seviyeniz (Lütfen Anadilinizi ve 1. Yabancı Dilinizi belirtip tablonun altında verilen Dil Seviyelerinden biriyle aşağıdaki tabloyu doldurunuz.)

Ana Diller					
	ANLAMA		KONUŞMA		YAZILI ANLATIM
Yabancı Diller	Dinleme	Okuma	Karşılıklı Konuşma	Sözlü Anlatım	

Seviyeler: A1/2 Temel Seviye Kullanıcı - B1/2: Orta Seviye Kullanıcı - C1/2: İleri Seviye Kullanıcı
Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı

7. Daha önce bilgisayar destekli başka bir ders aldınız mı? Evet Hayır

Evet ise lütfen hangi ders olduğunu belirtiniz .....

8. Okul dışında boş zamanlarınızda çeviri araçları kullanarak çeviri yapıyor musunuz?

Evet Hayır

II. Bölüm *BDÇ, Bilgisayar Destekli Çevirinin kısaltmasıdır.

Madde No	Tutumlar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Bilgisayar çeviri eğitiminde etkin kullanılabilir.					
2	Bilgisayar Destekli Çeviri(BDÇ) denildiğinde aklıma Makine Çevirisi gelir.					
3	BDÇ araçları ile yapılan çeviriler istenilen kalitede olmaz.					
4	BDÇ araçları çeviri hızını artırır.					
5	BDÇ araçları çevirmenin iş yükünü azaltır.					
6	BDÇ çevirmenin zamandan tasarruf etmesini sağlar.					
7	BDÇ araçlarının kullanımı çevirmen için yeni yükümlülükleri beraberinde getirir.					
8	Çeviri eğitiminde BDÇ araçlarının kullanılması öğrencilerin motivasyonunu artırır.					
9	Çeviri yaparken sözlüğe ihtiyaç duyduğumda, daha önceki çalışmalarımda oluşturduğum çeviri belleğinden yararlanırım.					
10	BDÇ araçları benzer metinlerde yarar sağlar.					
11	Çevirmenler metinde anlayamadıkları yapıların çözümlerini BDÇ araçları aracılığıyla arkadaşlarıyla paylaşabilir.					
12	BDÇ araçlarının kullanılması takım çalışmasını artırır.					
13	BDÇ araçları kullanılarak terim ve tümce düzeyinde tutarlılık sağlanabilir.					
14	BDÇ araçları yanlış çevirilerin tekrar edilmesine neden olur.					
15	Çeviri öğrencileri BDÇ araçlarını kullanmaya teşvik edilmelidir.					

ÖZGEÇMİŞ

Caner ÇETİNER 30.08.1988 tarihinde Kırıkkale’de doğdu. İlköğretimi ve lise eğitimini Kırıkkale’de tamamladıktan sonra 2006 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümünü (Tr-Alm-İng) kazandı. Beş yıllık lisans eğitiminin ardından Sağlık Bakanlığı’nda yürütülen Sağlıkta Dönüşüm ve Sosyal Güvenlik Reformu Projesi’nde Teknik Dil Asistanı olarak çalışmaya başladı. 2012 yılının Eylül ayında Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı’na Araştırma Görevlisi olarak atandı. Halen görevini sürdürmekte ve aynı zamanda serbest çevirmen olarak çalışmaktadır.